

A KULTURA ÉS TUDOMÁNY
legújabb kötete:

BEVEZETÉS A FILOZÓFIÁBA

írta
Dr. JERUSALEM VILMOS

A harmadik német kiadás után fordította
SCHÖPFLIN ALADÁR

Tartalma:

I. A filozófia jelentősége és állása.	IV. Metafizika vagy ontológia.
II. A propaedeutikus (elő-készítő) disciplinák.	V. Az esztétika útjai és céljai.
III. Ismeretkritika és ismeret-elmélet.	VI. Etika és szociológia.

Ára kötve 2 kor. 40 fillér.

A Franklin-Társulat kiadása

Kapható minden könyvkereskedésben.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak —
figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD“

KÉPES VADÁSZUJSÁG-OT

Állandó melléklete:

„A vadászeb“

czimű egyedüli magyar nyelvű eb-
tenyésztési szaklap. — Mindkét lap
gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész
évre 14 kor., félévre 7 kor., negyed-
évre 3.50 kor., egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-
pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.
(Franklin-Társulat.)

**ÉRSZEREK
EZÜSTNEMŰEK**

órák gyári árában be-
szerezhetők
SÁRGA JÁNOS cs. és kft. Budapest, Kiglyó-tér 5.
Képes nagy árjegyzék ingyen és bérmentve.
Alapítva Kolozsvárt 1896.

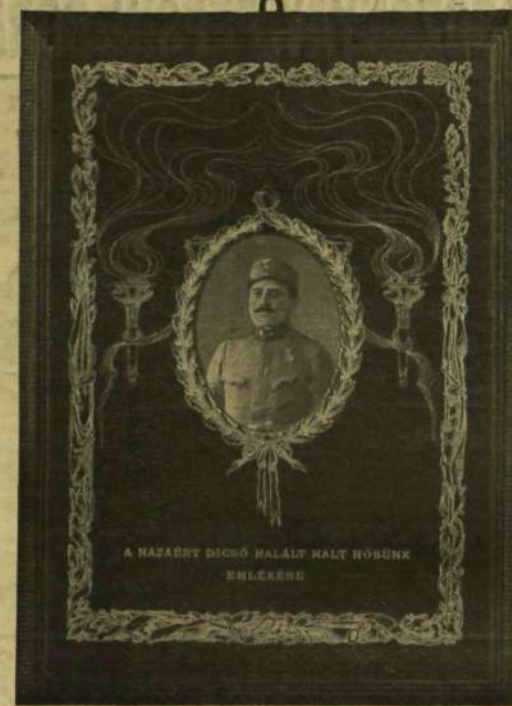
AZ AËRO

A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat.

Minden számában érdekes és
eredeti fényképfelvételeket kö-
zöl. A léghajózás eseményeiről,
fejlődéséről és céljairól kitűnő
és könnyen érthető népszerű
cikkekkel tartalmaz.

Különösen figyelemre méltók
a léghajózás és repülés hadi
alkalmazásáról írott közlemé-
nyei, valamint az ifjúság szá-
mára külön fenntartott kisrepülő-
gép (modell) rovata.

Mutatványszámokat a kiadóhivatal szívesen küld
Budapest, I. ker., Retek-utca 46. sz.

Őrizzük meg hősi halált

halt kedveseink emlékét!

A világháború majd minden csa-
ládból kiragad egy-egy kedves
hozzátartozót, kinek emlékét szí-
vünkbe zárva, feledni nem tudjuk.
Ezeknek a dicső halált halt hő-
seinknek emlékét megörökítendő,
igen diszes, szép kivitélű fény-
képtartó keretet, (fekete moiret
alapon, ezüst nyomással) melybe
bármilyen arckép beilleszthető,
2 korona beküldése ellenében
bérmentve küld.

Méhner Vilmos kiadóhivatala,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Gyűjtőknek 6 darab után 1, 10 darab
után 2 tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Eredeti nagyság 20x28 cm. Törvényesen védve.
Tetszés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható.

*****

Fővárosi Színházak Műsora

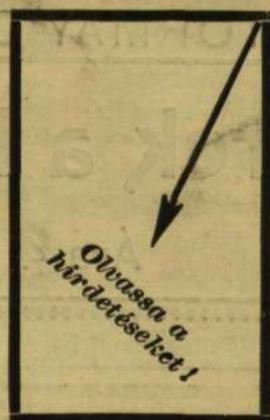
legújabb füzet:

VILLÁNYI ANDOR
első drámája

**KIRÁLYNŐM...
MEGHALOK ÉRTEDI**

Ára 1 kor. 20 fill.

Kapható minden
könyvkereskedésben.

Olvasassa a
hirdetéseket!

Talpaltassa czipőjét
bármely czipésznél
Hopjes duplatalppal.

A háborús helyzet megértéséhez
nélkülözhetetlen kézikönyv a

ZSEBATLASZ

1917. évre.

HUSZONKÉT

igen érdekes földrajzi, kül-
politikai, közgazdasági, sta-
tisztikai és háborús vonat-
kozású cikkel, nyolc kisebb,
négy nagy színes térképpel
és színes grafikonokkal.

Ára 3 korona 60 fillér.

A Magyar Földrajzi Intézet r.-t. kiadása.

Kapható:

Lampel B. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nél,
Budapest, VI., Andrásy-út 21. és a

Franklin-Társulat (Méhner Vilmos-féle) könyvkiadóhivatalában,
Budapest, IV., Egyetem-u. 4., valamint minden könyvkereskedésben

VASÁRNAPI UJSÁG

52. SZ. 1916. (63. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER 24.

Szerkesztőségi iroda: IV. Városmegy-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — 80 korona.
Félévre — 40 korona.
Negyedévre — 20 korona.

A „Világkrónika“-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetéseket a postai meg-
határozott viteldíj is csatolandó.

MADONNA A KIS JÉZUSSAL. — Botticelli festménye a Szentel Uffizi-képtárban.

ÜVEGHÁZ.

ELBESZÉLÉS. — IRTA SZÖLLŐSI ZSIGMOND.

(Folytatás.)

A leány esőndes léptekkel elindult a parti ösvényen. De a szikla-kiugrásnál, a hol az út élesen kanyarodott, meg kellett állnia. Hirtelen, mintha nem is az ellenkező irányból jött, hanem már ott várakozott volna, egy férfi jelent meg a szikla tövében. Magas, barna férfi, hosszúkás arc, éles vonások, erős nézésű fényes fekete szem. A homloka már erősen főluzódott födétlen fejére. A kalapját a kezében tartotta. Az ajkai lekonyuló, hosszú fekete bajusza alatt mosolyra húzódtak. Meghajította magát és élesen nézett a leány arcába, a ki a megrettenés egy akaratlan mozdulatával lépett vissza. De hirtelen összeszorított ajkai még elfogták a sikolyt, a mely kiröppenni akart.

A férfi előrenyújtott karral olyan mozdulatot tett, mintha meg akarná ragadni. De mikor látta, hogy a leány állva marad, leeresztette a karját és mosolygva szólalt meg:

— Hála Istennek, most legalább nem fut el előlem, mint a hogyan tegnap tette. Nagyon helyesen. Ezt már nem is engedtem volna. Mert ha elfut, kénytelen lettem volna utána futni és ha valaki meglátja, még azt hihetné, hogy üldözöm...

A leány egy szót se szólt. Némán és mereven nézett a jövevényre, a ki szilárdan, de nem minden meglepődés nélkül állta a tekintetét és egy pillanatnyi szünet után folytatta:

— Pedig biztosíthatom, hogy ezt nem tettem. A milyen boldoggá tett a szerencse, hogy megláthattam, olyan váratlan is volt, olyan meglepő és olyan... olyan egészen valószínűtlen. A mivel nem mondom azt, hogy akár az egész világot szívesen körül nem utaztam volna ezért a véletlenségért... Nagyon szívesen!... De így... így annál szebb!... Nevezhetem sorsnak, végzetnek, gondviselésnek... mindegy... Így annál szebb!... És annál hálásabb vagyok érte kegyednek Miss Grace Maurel... Amerikából!

A leány megrázkódott és érezte, hogy minden vér leárad az arcából. A jövevény bólintott a fejével:

— A mint látja, már ezt is tudom. Ha az ember egyszer szerencsében van, akkor... minden jól megy. Ez a kedves, szép véletlen gondoskodott róla, hogy mikor megpillantottam, olyan vaivakivel legyek együtt, a ki lehetővé tette, hogy ne kövessék el egy akaratlan, de nagy... tapintatlanságot. Mert mindjárt ebben a tekintetben is megnyugtathatom. Az lehetetlen volt, hogy magamat el ne áruljam, a mint oly váratlanul egyszerre cém rigyogott. De csak magamat. Csak magamat. Mikor Kavadi barátom szíves volt fölvilágosítani, hogy ez a gyönyörű tavaszi jelenség az Ozeánról túlról jött ide, Miss Grace Maurel Amerikából, tudtam a kötelességemet. Kár volt elfutnia... Mert azonnal szolidaritást vállaltam az elfogultságával... Azt mondtam: emlékszem a nevére... Sőt, úgy emlékeztem, találkoztunk is már valahol... Vagy Bostonban, vagy a párisi amerikai nagykövetség szalonjában. De az se lehetetlen, hogy Londonban.

Nevetett.

— Remélem, meg van elégedve a viselkedéssel, Miss Grace Maurel, Amerikából?... És úgy gondolom, megérdemlek legalább annyit, hogy ne ijedjen meg tőlem és ne nézzem rám olyan — idegenül!...

A kezét nyújtotta. A leány azonban nem mozdult. Egy szobor merevségével állt és a szeme jegesen szögeződött a férfire. Ennek elkomorodott az arca. A tekintetbe fenyegető fény villant és a hangjába fojtott düh vegyült. Halkan mondotta:

— Ejha... Ez... váratlan... Leeresztette a karját, de egészen a leány elé lépett:

— Pap Lenke kisasszonynak talán lehet oka arra, hogy ne fogjon velem kezét, de Miss Grace Maurelnek éppen ezért sokszoros oka van

rá, hogy jóban legyen velem, ha már így összehozott a véletlen, a miben én egyszerű véletlenségnél többet és nagyobbat tiszteltem... Azok után, a miket elmondtam, ennyit és legalább ennyit egész bizonyossággal elvárhattam...

A leány még mindig nem szólt egy szót se. Csak hátra lépett és egy elhárító mozdulatot tett a karjával.

A férfi nem követte, de a két karját a mellén összefonva, fenyegető tartásban egyenesedett ki, a szeme villogott és a hangja izzott az indulattól:

— Egyet mondhatok: menekülni ne próbáljon! Ez egészen haszontalan lenne, mint a milyen naiv és ezáltalán ez a velem szemben való mostani viselkedése. Csak olyasmire kényszerít, a mi nem volt szándékomban... Tapintatos és... és alkalmazkodó voltam és akartam is maradni; a mennyire csak lehet... De azért tisztában kell lennie a helyzettel és óvakodnia kell minden végzetes... ügyetlenségtől... Látja: egy órával ezelőtt még magam se voltam bizonyos benne, mi is az, a mi idehozott... Csak azt éreztem: kell!... Kell, hogy találkozzam magával... Hogy a szemébe nézek... Talán nem is másért, csak, hogy megnyugtassam. Hogy megmondjam: előttem nincs miért félnie és nincs miért eltakarnia az arcát! Ezt akartam. Beláthatja, hogy barátságosabban is fogadhatott volna! És hogy nincs miért menekülnie.

Elmosolyodott és hirtelen barátságosra vált hangon folytatta:

— Hiszen, a mint én belátom, úgy magának is be kell látnia, hogy ez a véletlenség, ez a titok, ez a csoda, ez az én igazolásom! Az én igazolásom... Ezt az egyet tőlem meg nem tagadhatja, ha igazságos akar lenni saját magával szemben... Emlékezzék vissza és valja meg őszintén: kinek a szavában hallotta először azt, a mi reszketve és ijedten, elnémitva és lelánczolva, de a vágy lázadó tüzeiben égve ott bujkált és szenvedett a gondolatában, mikor olyan szomjas szemmel nézte a tovaszálló felhőket? Emlékezzék rá! Ki mondta magának először, hogy a sorsa ostoba és igazságtalan, mint a sárba taposott gyémánté... Hogy maga nem az igazi életét éli, a mikor a ködös és sötétkék hegycsúcsok között unalmas regényeket olvas föl egy beteg és szomorú asszonynak... Mi köze magához kódnek, sötétségnek, fáradságnak és szomorúságnak? Magához, a ki csupa élet, sugárzás, napfény... Emlékezzék! Emlékezzék!

A leány egy pillanatra lehunyt a szemét, de néma maradt és mozdulatlan.

— Hogy akkor maga megvetéssel és fölháborodással fordult el tőlem, rosszul esett, de... megértettem. A sikoltása élesen és riasztón hasított bele a levegőbe. A támadó kéz ujjai hirtelen pattantak le a karjáról. Valaki futva közeledett az uton és egy szempillantás alatt már ott is volt mellettük. A leánynak az izgalomtól káprázó szeme Klausen sápadt arcát és az indulattól elfakult ajkait látta. Kiegyenesedett, karját mereven a támadója felé szögezte és szinte magánkívül, reesező hangon kiáltotta:

— Ez az ember összetéveszt engem valakivel!... Mondja meg ennek az embernek, hogy téved!...

Az idegen olyan mozdulatot tett, mintha neki akarna rohanni a leánynak. De ez a mozdulat abbamaradt. Vaskapcsok fűrdtek a karjába. A Klausen két kemény keze úgy fogta, mint valami acélszorító. A düh izzó vonagló pillanatok alatt a fájdalom rémületébe olvadt a lefogott ember vonásain és sápadtság borította el az arcát. A szorítás egyre türelmetlenebb lett. Dühösen lihegte:

— Erresszen el!... Erresszen el!

A sikoltása élesen és riasztón hasított bele a levegőbe. A támadó kéz ujjai hirtelen pattantak le a karjáról. Valaki futva közeledett az uton és egy szempillantás alatt már ott is volt mellettük. A leánynak az izgalomtól káprázó szeme Klausen sápadt arcát és az indulattól elfakult ajkait látta. Kiegyenesedett, karját mereven a támadója felé szögezte és szinte magánkívül, reesező hangon kiáltotta:

— Ez az ember összetéveszt engem valakivel!... Mondja meg ennek az embernek, hogy téved!...

Az idegen olyan mozdulatot tett, mintha neki akarna rohanni a leánynak. De ez a mozdulat abbamaradt. Vaskapcsok fűrdtek a karjába. A Klausen két kemény keze úgy fogta, mint valami acélszorító. A düh izzó vonagló pillanatok alatt a fájdalom rémületébe olvadt a lefogott ember vonásain és sápadtság borította el az arcát. A szorítás egyre türelmetlenebb lett. Dühösen lihegte:

— Erresszen el!... Erresszen el!

A vaskapcsok nem tágtottak. Szinte a csont ropogása is hallatszott a könnyörtlen acélujjak sajtolása alatt. A tehetetlenség tett ember homlokára kiült a kín verejtéke és a szeme

Grace Maurel Amerikából nem tagadhatja, hogy a kis tanítónő a szomorú tót hegyek közül azóta... megértett engem!

A leány egész testében megrendült. Az arcát égő pirosság öntötte el és a szeme megvillámolt.

A férfi felkapta a fejét. Éles hangon mondta: — Ne szórjón rám villámokat!... Ha kettőnk közül valamelyiknek oka van rá, hogy... hogy... nehezteljen egy kicsit, az... az nem maga. Semmi esetre se maga miss Grace Maurel Amerikából!... De megint megnyugtathatom. A mit én maga iránt érzek, az minden más, csak nem neheztelés vagy vád, vagy szemrehányás... Magamra ezáfolnék rá, ha nem azt mondanám: — Jól tette!... Okosan tette!... Ki a ködbű!... Jól tette!... Maga nem odavolt... Ide kellett jönnie. Az életbe. A fénybe!... A fénybe. Itt van a helye... Itt a helye... Ez a joga. A hivatása. A kötelessége!... A kötelessége! Hogy ragyogjon és hódítson, mert ragyogó és hódító... Kár, hogy nem voltam ott abban a pillanatban, a mikor... igazat adott nekem. A mikor a néma forradalom egy diadalmas fölészemléssel véget ért... De szemrehányást érte csak magammak tehetnék... Magának csak örülni tudok... Hogy itt van! Hogy ha más választott is a kalauzának... de eljött! És ide jött... Lássá be: ez nem véletlenség. Ennek így kellett lennie... Ezzel tartozott nekem... ez az én igazságom... és a maga igazsága... a mi egygyé lett abban a pillanatban, a mint megértett engem és a csatáját győzelmesen megvívta. Ezzel tartozott nekem és el kellett jönnie, hogy a tartozását megfizesse!

A leány rémülten hátrált. A férfi utána ment és útját állotta. A hangja izzott az indulattól:

— Ne féljen!... Értse meg: nincs joga többé, hogy féljen tőlem... De oka sinés. Nem vádlok és nem követelődöm... Az egyetlen, a mit kívánok, hogy: parancsoljon! Hogy nekem parancsoljon!... Erős vagyok és gazdag... és engedelmes és alázatos... Tudom: kell valakinek lenni, a ki ezt a jogot a magának éri... De maga a tanum rá, hogy... éngem illetet volna, a mitől az ő szerencséje megfőszott... És most már nem engedem magamat!... Nem engedem!... Most már nem! Azt akarom, hogy nekem parancsoljon!... Nincs, a miért megválnék tőlem és nem engedem, hogy elfusson előlem... Gazdag vagyok és erős és a maga rab-szolgája akarok lenni...

Mind a két kezével megragadta a leány karját, a kinek halálsápadt lett az arca. Kétségbeesett erővel próbálta magát kitépni a rákapcsolódó kezek szorításából:

— Erresszen el!... Erresszen el!

A sikoltása élesen és riasztón hasított bele a levegőbe. A támadó kéz ujjai hirtelen pattantak le a karjáról. Valaki futva közeledett az uton és egy szempillantás alatt már ott is volt mellettük. A leánynak az izgalomtól káprázó szeme Klausen sápadt arcát és az indulattól elfakult ajkait látta. Kiegyenesedett, karját mereven a támadója felé szögezte és szinte magánkívül, reesező hangon kiáltotta:

— Ez az ember összetéveszt engem valakivel!... Mondja meg ennek az embernek, hogy téved!...

Az idegen olyan mozdulatot tett, mintha neki akarna rohanni a leánynak. De ez a mozdulat abbamaradt. Vaskapcsok fűrdtek a karjába. A Klausen két kemény keze úgy fogta, mint valami acélszorító. A düh izzó vonagló pillanatok alatt a fájdalom rémületébe olvadt a lefogott ember vonásain és sápadtság borította el az arcát. A szorítás egyre türelmetlenebb lett. Dühösen lihegte:

— Erresszen el!... Erresszen el!

A sikoltása élesen és riasztón hasított bele a levegőbe. A támadó kéz ujjai hirtelen pattantak le a karjáról. Valaki futva közeledett az uton és egy szempillantás alatt már ott is volt mellettük. A leánynak az izgalomtól káprázó szeme Klausen sápadt arcát és az indulattól elfakult ajkait látta. Kiegyenesedett, karját mereven a támadója felé szögezte és szinte magánkívül, reesező hangon kiáltotta:

— Ez az ember összetéveszt engem valakivel!... Mondja meg ennek az embernek, hogy téved!...

Az idegen olyan mozdulatot tett, mintha neki akarna rohanni a leánynak. De ez a mozdulat abbamaradt. Vaskapcsok fűrdtek a karjába. A Klausen két kemény keze úgy fogta, mint valami acélszorító. A düh izzó vonagló pillanatok alatt a fájdalom rémületébe olvadt a lefogott ember vonásain és sápadtság borította el az arcát. A szorítás egyre türelmetlenebb lett. Dühösen lihegte:

— Erresszen el!... Erresszen el!

A sikoltása élesen és riasztón hasított bele a levegőbe. A támadó kéz ujjai hirtelen pattantak le a karjáról. Valaki futva közeledett az uton és egy szempillantás alatt már ott is volt mellettük. A leánynak az izgalomtól káprázó szeme Klausen sápadt arcát és az indulattól elfakult ajkait látta. Kiegyenesedett, karját mereven a támadója felé szögezte és szinte magánkívül, reesező hangon kiáltotta:

— Ez az ember összetéveszt engem valakivel!... Mondja meg ennek az embernek, hogy téved!...

Az idegen olyan mozdulatot tett, mintha neki akarna rohanni a leánynak. De ez a mozdulat abbamaradt. Vaskapcsok fűrdtek a karjába. A Klausen két kemény keze úgy fogta, mint valami acélszorító. A düh izzó vonagló pillanatok alatt a fájdalom rémületébe olvadt a lefogott ember vonásain és sápadtság borította el az arcát. A szorítás egyre türelmetlenebb lett. Dühösen lihegte:

— Erresszen el!... Erresszen el!

A sikoltása élesen és riasztón hasított bele a levegőbe. A támadó kéz ujjai hirtelen pattantak le a karjáról. Valaki futva közeledett az uton és egy szempillantás alatt már ott is volt mellettük. A leánynak az izgalomtól káprázó szeme Klausen sápadt arcát és az indulattól elfakult ajkait látta. Kiegyenesedett, karját mereven a támadója felé szögezte és szinte magánkívül, reesező hangon kiáltotta:

— Ez az ember összetéveszt engem valakivel!... Mondja meg ennek az embernek, hogy téved!...

Az idegen olyan mozdulatot tett, mintha neki akarna rohanni a leánynak. De ez a mozdulat abbamaradt. Vaskapcsok fűrdtek a karjába. A Klausen két kemény keze úgy fogta, mint valami acélszorító. A düh izzó vonagló pillanatok alatt a fájdalom rémületébe olvadt a lefogott ember vonásain és sápadtság borította el az arcát. A szorítás egyre türelmetlenebb lett. Dühösen lihegte:

— Erresszen el!... Erresszen el!

A sikoltása élesen és riasztón hasított bele a levegőbe. A támadó kéz ujjai hirtelen pattantak le a karjáról. Valaki futva közeledett az uton és egy szempillantás alatt már ott is volt mellettük. A leánynak az izgalomtól káprázó szeme Klausen sápadt arcát és az indulattól elfakult ajkait látta. Kiegyenesedett, karját mereven a támadója felé szögezte és szinte magánkívül, reesező hangon kiáltotta:

— Ez az ember összetéveszt engem valakivel!... Mondja meg ennek az embernek, hogy téved!...

most már könyörgött. Csöndesen, összetörtén sügta:

— Erresszen el...

Klausen sápadt arca szinte érintette a vergődő emberét és a szeme perzselőn meredt a szemébe, mint egy tűzgolyó. Halkan, tompán, szinte sügva mondta neki:

— Vegye tudomásul, hogy tévedett... Ön tévedett.

A másik semmit se szólt. Éreznie kellett, hogy nem várnak tőle feleletet. Nem bírta el a rámeredő szemek nézését. Már roskadozott a fájdalomtól. Hallgatott. És a mint érezte, hogy a vaskapcsok lassan leválnak a karjáról, szinte alétlan dőlt neki a sziklának.

A leány vagy tíz lépésnyire állott mögöttük egyenesen, mereven, mozdulatlanul, fölemelt karral, mint egy szobor, belékövülve a keze rettentő izalmába. Az életnek semmi jele rajta. A holdfény fehéren csurgott rá, bevonta mozdulatlan alakját és hidegen csillogott tágra nyílt szeme síkján.

De a szobor hevesen rázkódott meg egy érintésre és az élettelenesség merev ereje egy szempillantás alatt lobbant ki belőle. Klausen gyöngéden tette rá a kezét kinyújtott karjára és csöndesen, ébresztő hangon mondta:

— Miss Grace...

A leány feje megmozdult. Lassan, nagyon lassan a férfi felé fordította az arcát. Különös, szomorú és végtelenül alázatos mozdulat volt ez. A fej lefelé hanyatlott és a föléle esengő tekintet olyan volt, mint két néma könyörgésben összekulesolt kéz. Ellenállhatatlan, leküzdhetetlen és magával mindent elárasztó szomorúság ömlött belőle: a férfi mehökkent és ijedten mondta:

— Térjen magához... Az Istenért... Térjen magához...

At kellett karolnia a derekát, hogy össze ne roskadjon. Érezte, hogy a leány egész testében reszket és didereg. A feje alétlan hanyatlott hátra, a szempillái szorosan becsukódtak, a fogai összekocozódtak. Klausen szinte kétségbeesetten sügta neki:

— Ne féljen!... Már elment... Ne féljen! Mint egy halottat, úgy vitte a vasajtóig, azután föl a lépcsőn és leültette a kőfal szélére. Meghajoltan állt előtte és erősen fogta mind a két kezét, hogy el ne düljön. A leány lehajtott fővel ült, Klausen érezte, hogy a keze hideg, mint a jég. Egy pillanatra szilaj aggodalom rohanta meg a gondolatát: vajjon éle?... Ijedten és firkésző szemmel figyelte a mozdulatlan, szerettett volna rákiáltani, de a csönd oly feneketlen volt, oly zsarnoki és elnyomó, hogy valami egészen rejtelmes és érthetetlen respektusból nem merészelt megtráni. Sőt úgy érezte, a szíve dobogása is meghalkul.

VIII.

Egyszerre azután a két hideg kezecske, mintha álomból riadna föl, hirtelen kimenekült a kezeiből. A leány föl pattant ültéből, megállt egyenesen a férfi előtt, tágra nyílt szemmel nézett az arcába és tompa, akadozó hangon, el-el fuladva, mondotta:

— Kösönöm önnek... hogy... hogy jó volt hozzám... Hogy... mellém állt... és... hogy... hitt nekem... Hogy hitt nekem és mellém állt... és arra kérem... hogy ne ítéljen el engem és bocsásson meg nekem, mert... hitt nekem és...

Nagyon különösen beszélt. A szavak mohón szöktek ki rebegő ajkai közül, de megroskadtak, bukdácsoltak, egymásba tántorodtak, összekapcsolódni nem tudtak. A lány furcsa, tévova, kétségbeesett kis mozdulatokat tett a kezével, mintha össze akarná rakni, sorba akarná helyezni őket. De sikertelenül. Nem ment. Megakadt és a szeme rémület, segítséget könyörgően meredt Klausenre, a ki megdöbbenve és részvételt sügta:

— No de Miss Grace...

Mintha villamos áram érte volna, a leány megrezdült. Egy lépést tett hátrafelé. Azután hirtelen kiegyenesedett, fölemelte a fejét, a két keze ökölbe szorult, a szemét lehunytá és hangosan, szinte bekiabálta az ezüstös csöndbe:

— Nem vagyok miss Grace! Nem hívnak miss Grace Maurelnek! Nem jöttem az Ozeánon túlról! Nem vagyok se amerikai, se gazdag! Az az ember nem tévedett!... Nem mondtam önnek igazat!...

(Vége következik.)

Balogh Rudolf, a harczterre kiküldött munkatársunk félfotéle.

HAUS VEZÉRTENGERNAGY, HADIFLOTTÁNK PARANCSSOKA.

HA ÉN KIRÁLY VOLNÉK...

Irtá Szabolcska Mihály.

Ha én király volnék,	Békesség-kötésem	S mire a csillagok	Harsonák hirdetnék
Királya sok, bús	Akkorra tenném,	Feltűnédeznék	A nagy örömhirt
Háborús népek:	Alkonyattájjra...	Lassan az égére:	El-zét a népek...
Karácsony estéjét	Kürtfősk, dobosok	Akkor kürtöletném,	— Karácsony estéjét,
De gyönyörűn is	Gyülekezének	Akkor veretném,	Ha király volnék.
Ünnepelném meg!	Nagy-hiradásra.	Hogy: «béke, béke!»	De gyönyörűn is
			Ünnepelném meg!

A HALOTTAK MAJD VISSZAJÁRNAK...*

A halottak majd visszajárnak, Mind jól vigyázzon, a ki él! A könny, a vér, a gond, a bánat A sírból egyszer mind kikél! Seregbe gyűlnek majd az árnyak A rónaságon, völgyeken: A halottak majd visszajárnak, — Vigyázz, én nemzetem!

Előbb egyenként, félve jönnek, Átlongnak csendes falvakon, Éjfélkor halkan beköszönnek Egy-egy firhangos ablakon; Álmodt legeknek és nyugalmat A kedves házbán, udvaron, — Vétések zöldjén átsuhannak Mint szelid fuvalom...

De jönnek aztán sokaságban A véres harcok árnyai: Szoboztat, vérző, haloványan Mind haza fognak szállani! Kik messze földön szálba tértek, Feltörnek mind a hant alól, — És akkor itt majd nagy itélet Zord trombitája szól!

Kísértet lesz mind, néma, halvány, Ki harcban ontott hősi vért, És ott lebeg majd mindnek ajkán A számonkérő szó: miért? E nagy kérdéstől döbben elménk És ebben zendül végzetünk, — És jaj, ha méltón nem felelünk, Oh százszor jaj nekünk!

E kérdés rál szívre, agyra, És belefagy és benne ég, Följajdul rá, minden iszonyatra, Ki itt él, minden ivadéki; E bús vád földgáz majd az égig S mint nagy magyar gyász ott zokog, És nemzedékek sírva érzik S nem lesznek boldogok!

... Rajokban, sűrű ezredekben Nagy szellemhad jön, bús, csodás, — Az éjben holtak lelke rebben Mint szemrehányó látomás; A könny, a vér, a gond, a bánat Fölsír majd titkos zengzeten, A halottak majd visszajárnak, — Vigyázz, én nemzetem!

Sajó Sándor

* Folytatták a Kisfaludy-társaság december 6-iki ülésén

ZSÚR A TANYÁN.

Elbeszélés. — Irta SZEMERE GYÖRGY.

I.

Söntés Gábor polgármester úr királyi tanácsos szeretett volna lenni, de nem volt meg a hozzá megkívántató érdeme. Váltig azon törte fejét, mivel tüntethetné ki magát, de elhárított, csimbókos agyvelejéből nem pattant ki semmiféle jóra való eszme.

A főjegyző segítette ki.

— Hallod-e, Gábris, egy alapos statisztikát kellene a városról csinálnunk.

— Statisztikát! — csudálkozott a nagyvágyú úr. — Hásze azt már megcsináltuk a tavalyi országos népszámlálással.

— Az sifli volt, — állította Pető, a főnotárius. — Annak az anyagát nem mi dolgoztuk fel, aztán nemcsak az emberek kell egy gondos, okos városnak nyilvántartania, hanem egyéb értékeit is.

— A földet, a házakat? Azok benne vannak a kataszteri birtokveleken és a telekkönyvben.

— De a gyümölcsfák nincsenek benne, meg a lovak, ökrök, tehének. Olyan inventáriumot kellene csinálnunk, a míve benne vannak még a tyúkok is. Egyébként legyen írva az egész városi vagyon.

A polgármester úr meglóbalta kövér buksi fejét.

— Aztán mirevalónézvást lesz a jó?

— Hogy a miniszternek kétféle álljon a füle. Ahá, pedzette már a tekintetes polgármester úr.

— Megtróbalhatjuk, — mondta — csinál meg a tervezetet, aztán majd mögyszámlál-tatjuk a tyúkokat.

II.

Az egyik városi kültelek, az úgynevezett Furó-tanya, Hebráncz díjok úrra lett bizva. A tanya két mértföldnyire esett a város közepétől és kocsin csak ritkán volt megközelíthető a közbüles sár miatt. Hebráncznak tehát gyalog szolgálatot kellett teljesítenie, mielőtt hozzá-juthatott volna a szelleméhez. Tekintve pedig, hogy a Furó-tanyán élt oly szabadon mászkálnak a komondorok, mint az oroszlanok a nubiai sivatagon és aligha kevésbé vérszomjasok ezek-nél: Hebráncz csöppet sem örült a megbízás-nak, pedig busás napidíj járt érte. Meg is mondta a munkálatot vezető főjegyzőnek.

— Nincs esziam, tekintetes uram, mire a tanyáig érhetnék, rég széjjel tépték a kutyák a lábikrámat és nadragomat.

— Semmi közöm a beces lábikrájához, — hujjantott rá a prinzipális, — gondoskodjék alkalmas kutyakergetőről, ha fél.

Hebráncz megfogadta a tanácsot. Egy régi jó ismerősét szegődött maga mellé kutyakergetőnek: Dudákot, a csavargót. A városi börtön profosztól kérte kölcsön, mert épen állt.

Útnak eredtek Hebráncz és Dudák a Furó-tanya felé. Hebráncznak egy iromba börtáska lógott a nyakában (a statisztikai ívekkel), Dudák egy három méteres pikát szorongatott a markában. Az volt a kutyakergető szerszám. Akkor sár volt az úton, hogy egy könnyelmű nyúl, a mi keresztülmerészkedett rajta, majd belefűlt.

Mire a tanyára értek, alig lehetett észrevehető különbséget találni a jeles utitársak között. A demokratikus sár végkép hozzá egyformásította a díjok urat a csavargó úrhoz.

Meg is jegyezte a humoros Dudák.

— Mostmár magam sem tudom, mékünk a külömb.

Hebráncz nem haragudott meg, mert rá volt szorulva Dudákra. Rámutatott a legszélső tanyai házra.

— Menjen be ide és mondja, hogy itt vagyok. A kutyák kössék meg, ha szabadon vannak.

— Mit mondjak: mért gyűtt? — kérdezte Dudák vigyorogva.

— A városból jöttem, — pofógótt Hebráncz hivatalos méltósággal — a többihez semmi közöm.

Aligha tudta Hebráncz — (mert egy felvidéki faluból eszűtt le a híres alföldi városba s ott is csak a békés belvárosi iparosokat ismerte körülményesebben) — nem tudta Hebráncz, hogy egy tanyai bundatulajdonos gazdánál még ama pápua is vendégszeretőbb, a ki disznó helyett embert hizlal az óljában. Persze csak abban az esetben, ha hatósági személynél van

szó. Mert a böcsületes embernek kedvében jár a pusztai magyar, ha egyszer átlépte a küszöbét, még ha a szegedi csillagbörtönből került is volna ki.]

No de hamarosan megtanulta Hebráncz, a mit nem tudott. Azaz, csak egy félóra mulva, mert a két szélső ház üres volt, mint a dob. Dudák egész hiába vivott a házórozó kutyákkal: zárva találta a pitvarajtókat.

— Hová lehettek? — csudálkozott a díjok úr. — Se férfi, se asszony, se gyerek! Mind csak nem lehetnek a korszamban.

— Nincs is itt korszma — világosította fel Dudák.

— Hát akkor hol vannak?

— Bizonyosan összebújtak egy helyre, hogy ne kellessen mindenütt fűteniök, — vélte a helyi szokásokkal ismerős csavargó.

Eltalálta. A nyolcadik komondort már nem hiába ütötte le a kutyakergető. Az udvaron vagy tizenöt gyerek verekedett, sirt és sárvárat épített. Dudák bement a házba, Hebráncz kívül maradt a rácson. Azt várta, hogy be-tessékkeljék.

Nem ment az olyan hamar. A gazda ugyan kijött Dudákkal alig tíz percznyi trafikálás után, de az egyéb ezerimónia már tovább tartott. A méltóságtejes bundás férfi először jól megnézte magának a város emberét. Csak az udvarból, az utcára bizony nem fáradt ki miatta. Jó ideig mustrálta szótlanul, aztán hangosan kiköpött a pipaszár mellől. Nem tetszhetett neki a hivatali vendég.

Hebráncz türelmét vesztette.

— Eresszen be hát. Nem tudja, hogy a városból jövök?

A kevély pógár megszólalt végre:

— Hát kend az a népszámláló?

— Én.

— Nem igen lehet az igaz?

— Ne sértessen, — fortyant fel Hebráncz — nézze ezt a tászkát, benne vannak az ívek.

A gazda gondolkodott egy pillanattig.

— Ivek? — motyogta aztán. — Hát begyűhet, ha muszáj.

Előre ment, nem udvariaskodott a hatósági férfival. Benyitott a házba. A pitvar tele volt apró gyerekekkel és tyúkkal. Egy menyecske szoptatott, egy másik dagasztott, egy harmadik pecsenyét sütött. Rá se néztek Hebránczra, levegőnek tekintették.

Bezzeg nem tekintette levegőnek Hebráncz azt a huszonöt egymásnak ellentmondó illattól terhes sűrűséget, a mi az orrába szállott, midőn a gazda után belépett a nagy szobába. Átlátszó semmiesetre sem volt. És könnyű sem volt. A népszámláló úrnak úgy megnyomta a tüdejét, hogy alig bírt léleketet venni.

De nem igen okvetetlenkedett, kissé meg volt széppenve. Különösen miután bemutatta a gazda. Ilyenformán:

— Hát e vóna jaz... A sűrű pipafüst mögül, mint valami pokoli szellemek, hatalmas állkapcsos fejek bologattak feléje komoran és szótlanul.

Hebráncz csak nézett, szoktatta a szemét a fűthöz, hogy némiképen tájékozni tudja magát. Apránként kivette, hogy vagy harmincz élőlény tartózkodik a szobában. Férfiak, asszonyok, legények, leányok. A férfiak egy része durákozott és ivott, másik része csak pipált és morfondirozott. Az asszonyok kávéztak és pletykáltak, a legények a leányokat csiklandozták, azok visítottak, mint illik. Egyszóval állott a zsúr.

Hebráncz, egy negyedórára legalább, maga is szeretett volna beleilleszkedni, mert éhes volt, mint a farkas s egyik asztalon kacsapecsenyét s szárazkolbászt fedezett fel a sóvár szemé, de biz őt senki se kínálta meg semmivel. Még székel sem. Pedig alig állott a lábán.

Ányyira zavarba volt, hogy csak nagykesőn jutott az eszébe, miszerint, ha a pecsenyéhez nem is, de a székhez, mint városi embernek joga van.

— Széket kérek s asztalt, mert írni fogok. A kategorikus beszédnek meg lett a foganatja. A durákozó kompánia helyet szorított a maga asztalán a népszámlálóknak.

Hebráncz kirakodott s magával hozott kalmarisába mártotta a tollát.

— Ki lakik ebben a házban?

— Én — jelentkezett a zsúrtartó gazda.

— Maga a családfő?

— Nem.
— Hát ki?
— A feleségem.
Hebráncz fölcsobogósan mosolygott.
— A családfő mindig a férfi, — magyarázta — akkor is, ha az asszony parancsol a háznál... Mi a neve?
— A nevem?
— A neve. Mit gondolkozik? Csak tudja a nevét!
— Tudom, de előbb kérdezni szeretnék valamit.

A durákozók abbahagyták a játékot. A gazda vallatása érdekeln kezdte őket. Kinyújtották a nyakukat, úgy figyeltek. Tanulni akartak.

— Kérdezzen, — biztatta Hebráncz a kiváncsi házigazdát.

— Csak azt szeretném tudni, — vágta ki ez dühösen — mennyivel srófolik feljebb az adónkat megin?

— Ahán, — gondolta magában a statisztikus úr, — hát ezért bántak vele oly mogorván az atyafiak: azt hiszik, hogy adóhivatalnok. Lám mily jó, hogy a gazda alkalmat adott neki a felvilágosításukra, talán még meg is traktálják őt, ha eloszlatja aggodalmukat.

— Kedves barátaim, — okosította feleik — mi közöm nekem a tendek adójához! Én csak olyan dolgokat írok ide be, a mik nem esnek adó alá. Ide hallgassanak.

Felolvasta a kitéltendő ív kérdéseit. (Mi a neve? Vallása? Mikor született? Családi állapota? Hány helyiség van a házában? Milyen melléképületek tartoznak a portájához? Mennyi lova, ökre, tehene, disznaja, tyúkjá, kacsjá van? stb. stb.)

Erre már az ivó és pipázó magyarok is abbahagyták a szórakozást és figyelni kezdtek. Annál jobban csörömpöltek kanalaikkal a kávézó asszonyok. A legharciasabb közülök ki is mondta a maga megmáshatatlán véleményét.

— Ne higgyenek nekíe, luvá akarja kenteket tenni.

— Kikérem magamnak, — fortyant fel indignálódva Hebráncz — mint városi tisztviselő, több tiszteletet követelek.

A rendreutasított menyecske befogta száját. Hebráncz újból kezdte a vallatást:

— Mi a neve?

A gazda eleinte folyamatosan vallott, mert maga is belátta, hogy a nevét, vallását, korát, családi állapotát megadótatni nem lehet. Azonban mikor a háza, illetve portája körülményeire került a sor, egyszeribe megcsökönysödött a kulanteriája. (Hogy hány helyiséget tartalmaz a háza? Nem mindegy az a városnak! Ha pedig nem mindegy, bizonyosan oka van, hogy kiváncsi rá.) Összenézett a komákkal. Valamennyi szem helyeselte az aggodalmát. (Vigyázat, ne mond meg az igazat, mert betörök a fejed.)

Hebráncz megúnta a hosszas hallgatást és a szemek összeesküvését.

— Feleljen hát! Hány helyiség van a házában?

— Am gazduramnak sehogysem jött meg az inspirációja. Olyan választ szeretett volna kitalálni, a mi igaz is, nem is. Hogy időt nyerjen, falatozni kezdett.

— Ehen vagyok, — mentégette magát — nem fog az eszem.

— Csak egyék, — biztatta a népszámláló, anyagi türelemmel — magamról tudom, hogy az éhség kellemetlen érzés.

Egy lélek sem akarta a czélzást elérteni. Akármilyen jámbor volt is Hebráncz, korgó gyomrában gyülekezni kezdett az epe. (Nojszen, nyeld le csak a bélesedet, majd más hangon beszélj veled.) Őt percznyi békétülés után felállott s az asztalra csapott.

— Most már elég az evésből, feleljen kend, vagy megbírságotlatom.

— Ógy, — felelte a gazda sebesen.

— Mi egy? — rippent rá Hebráncz dühösen, mint a pulykakakas. — Olyan ház, a melyikben csak egy helyiség van, nincs is. Hát a pitvar micsoda?

— Akkor kettő, — engedett a háziúr a negyvenyolezból.

— Hazudik kend, három ajtót láttam a pitvarban, tehát legalább négy helyisége van. Az ajtókat nem lehetett letagadni. A gazda megadta magát.

— Írja be hát, — mondta — nyúzza le a büfömet.

Most a következő kérdésre került a sor. Hogy hány melléképület áll a portán és milyen czélt szolgálnak. A gazda nem akarta megérteni a kérdést. A komák valamennyien asszisztáltak neki. A legkülönbözőbb elméletek pattantak ki a fejekből a melléképület fogalmának meghatározása körül. Kötis gazda azon a véleményen volt, hogy csak a templom és iskola tekintetők melléképületeknek, Sajt Mihály ellenben annak vette a kutat és tyúkketreczet is. Óriási zenebona kerekedett a szobában. Az asszonyok behozták a pitvarban szétszórt gyermekeiket, hogy a dühös eszmecserének fültanú legyenek. Az eszmekhaosza belevisítottak a csecsemők, a legények duhaj kedvre kerekedtek a lármától (azt hitték, korszamban vannak, a hol írni kell); a hajadonok vihángoztak s illegették magukat, mint a tánczhelyen.

Hebráncznak megjött az esze. Felhasználta az általános zűrzavart, beleharapott egy kacsa-czombba. Hadd tombolja ki magát a nép, mialatt ő jóllakik.

A jóllakás bekövetkezett, de a vitaközi kedv nem akart alább hagyni. Az atyafiak nyilván arra pályáztak, hogy lehetelenné tegyék a népszámláló munkáját. Am Hebráncz nem hagyta magát. Fölállott egy székre s karjai hadonászásával s a bírság szó szapora emlegetésével lecsendesítette a műzivart.

— Emberek, megmagyarázom kendeknek, mit kell melléképület alatt érteni. A pajtát, az istállót, a magtárat és a disznó ólat. Most már feleljen, — fordult a gazda felé.

Leszállott a székről s ráült. Várt a feleletet. De kiváncsiak voltak rá az atyafiak is. Hogy fogja magát a csimbókos eszó Kurta Péter (így hívták a gazdát) kivágni?

Hát Kurta Péter meg is tette a magát. Nem is igen várattott magára. Szépákoló sunyi orrán meglátszott, hogy bizik magában. Ebben a kérdésbe nem fog belebukni, mint az előbbembe. (Bár abba sem bukott bele egészen, mert hat helyiség volt a házában.)

— Hát disznó ólam a van — válaszolt siri eszében a népszámláló megismételt kérdésére.

Az atyafiak nagyot néztek. Nem ezt a feleletet várták Péter gazdától. Hiszen disznó ólja nincs is neki. Mért mond többet, mikor kevesebbet kellene mondania? Avagy a nem létező disznó ólja fejében a létező istállóját, csürét és aklát akarja letagadni? Bárhanem úgy lesz.

Nem egészen úgy volt. Kurta Péter mielőtt bejegyezhetné volna a disznó ólját, megfogta a Hebráncz kezét.

— Várjon egy kicsinyég, mert nem tudom, igazat mondtam-e. Hátha nem számítódik melléképületnek az a disznóól, a ki az enyém.

— Hát miféle disznóólja van magának? — kérdezte Hebráncz idegesen.

— Ojan semleges, — válaszolta Péter s egy igen hosszút szítt az orrán.

— Semleges disznóól? — csudálkozott a népszámláló. — Ilyet még nem hallottam.

Az atyafiak kunczogtak a bajuszuk alatt, de nem nevettek hangosan. Bár most már tudták, hogy Péter valami hunczutságon törí a fejét, a mi nagy élvezet lesz nekik.

— Hát majd megmagyarázom én, — biztatta Hebránczot a sunyi gazda, — hogy milyen a semleges disznóól.

— No milyen?

— Tecczik tunni — kezdte Péter — vót két beléje való disznóm és hat malaczm is, de mostmár egy sincsen, eladtam őket.

— Mi közöm hozzá?

A gazda nem zavartatta magát. Nagy lélekzetet vett, aztán így folytatta:

— Mondok az asszonynak: Kati hé, mér álljon ez a disznóól üresen, úgyse sokat ér, csak aféle ócska hidlós fából van összeeszkábálva, a teteje meg csupa kukoricaszár, hát fűts be vele. Kati befűtött vele — végezte szavát Péter, — először a kukoricaszárral, aztán a fájával...

— De hiszen — recsent közbe dühösen Hebráncz, — akkor nincs is kendnek disznóólja.

Péter rápislantott a szemé csücskéből a ki-figurázott népszámlálóra.

— De a helye meg van — állította — azt beírhatja, ha akarja.

Egy parázs menyecske elkazagta magát. Jókedve ráragadt a hajadonokra, általános hahótól csegett a szoba.

— Megbírságotlatom, — fuldokolta Hebráncz, — nem hagyom magam esziffá tenni.

Összepakolta az írásait. Illetve a statisztikai íveket, mert ugyan kevés volt az, a mit írt. De nem bánta, ha agyonüti is a polgármester, ő ebbe a tanyába többé be nem teszi a lábát. Hóna alá csapta a tászkáját és köszönés nélkül távozott, hogy megkeresse Dudákok. Megtalálta, de nem lehetett hasznát vennie. A csür-

ben aludt holtrészegen. Keserü mosoly szókött a megkínzott férfi ajkára. Lám, őt, a tisztos hivatalnokot hóttra koplaltatták volna ezek a bundás eszások, a betörőt meg beragatták, mint valami herceget. Miféle nép ez? Hogy mérik ezek az igazságot és becsületet?

Azt is megtudta Hebráncz hamarosan. Csak vissza kellett a háza bandukolnia. Mert visszabandukolt kinyában. Kutyakergető nélkül nem mert hazamenni.

— Gazduram, — szólalt meg kényserü alázattal, — nem kaphatnék itt valakit, a ki hazakísérne, mert nem tudom az utat?

— Mikor gyün vissza? — kérdezte a győzedelmes Kurta Péter csak úgy tájékozás végett.

— Soha én, a míg élek! — vágta ki érezes eskuhagyon Hebráncz. — Nem nekem való mesterség ez a kutyá statisztika.

Az atyafiak összenéztek. Elismerőleg bólintottak egymásnak. (Hiszen akkor ez egy becsületes ember.)

A gazda kifejezést is adott a megváltozott közvéleménynek.

— Ma nem erisztjük haza a tekintetes urat, majd hónap hazakísérem magam.

— Ij n a tekintetes úr!

Eljénztek az atyafiak, lefulelték Hebránczot, beleöntöttek vagy öt liter bort, cigányt kerítették, fülibe muzsikáltattak, megtánczoltatták, ölebe ültettek egy özeget menyecskeket, csak akkor eresztették ki, mikor már nem mozgott sem a lába, sem a nyelve. Akkor aztán lefektették rendesen.

Másnap délben ébredt fel Hebráncz. Jó savanyú ezberét diktáltak beléje, hogy rendbe hozzák a gyomrát. Úgy bántak vele a háziak, mint apa a fiával.

A nyápiez embernek megcsurrant a szeme.

— Sose láttam én ilyen jó embereket, mint kendek, gazduram, áldja meg az Isten mindnyájukat.

Hebránczot ígéréthez képest, hazakísérte a gazdája. Ezekkel a szavakkal vált el tőle:

— Megkövetem a semleges disznóólrét.

— Én meg — hálálkodott a megtérített férfi — köszönöm, hogy megtanítottak beszületre.

Ezzel el is dicsekedett Hebráncz mindenkinek, de ama másik tanyai tanulmányáról, a semleges disznóólról hallgatott.

TÁBORTÜZNÉL EGY BUKOVINAI FALUBAN — Jelfy Gyula, a harcstörre kiküldött munkatársunk fölvétele.

A BAKA-CSALÁD KÖLTÉSZETE.

Irtta Kájel Endre.

A háború fürgetegéből valami csodálatosan megkapó erővel lépett elénk a magyar katona. Minket magyarokat éppen úgy meglepett a dolog, mint jómagamat a 44-es nyitóltem. Mikor olvastam a somogyi-bicskások dolgait, önkéntelenül tört ki belőlem az érzés: «Éjnye nem is tudtam, hogy mi ilyen derék gyerekek vagyunk». Azután elkezdünk lelkesedni érettök, a mi fiainkért, a mi hőseinkért úgy a magunk módja szerint, azzal a kedves magyaros, hogy ne mondjam felületességgel, a mely oly igen sokszor figyelmen kívül hagyja a lényegét és meglegészik a lelkes irásokkal. És a mint nézem ezeket az irásokat és látom sokszor, hogy az írójuk milyen buzgósággal iparkodik mondani valamit a mi hőseinkről, mindig az az érzésem van, hogy ugyan mit erőlködik ez az író vagy tudósító a baka körül, mért nem kérdezi meg magát a bakát, jobban meg tudná az mondani. Mért a baka mindent tud, még irodalmat is tud előteremteni. A béke idejében erősen dolgoztam a magam kicsiny körében azon, hogy mi magyar értelmi osztály becsljük meg jobban a magyar népet és dolgozzunk abban az irányban, hogy kifejlesztve a magyar népben levő kibeszélhetetlen gazdagságú lelki kincseket, a magyart azzá tegyük, a mivé kell neki lenni a maga magyarságából kifolyólag, a világ első nemzetévé. Azt a választ kaptam, hogy «öcsém! nem kell a magyarnak szarvat növelni, mért ha megteszed, legelőször téged öklel meg vele». «Tudom, de kell egy rétegnek lenni az értelmi osztályban, a mely vállalja ezt az öklelést, hogy az utánunk következő korosztály elvégezhesse azt a munkát, a mit mi elkezdettünk». Meglehetősen elszigetelten állottam a felfogással, míg végre a háború alatt tábori pappá lettem és odaállottam őszinte alázatossággal a baka elé. Mindig azzal az érzéssel forgolódtam közöttük, a mely soha se tévesztette szem elől, hogy hősök előtt állok s nagyon sokszor volt az az érzésem, hogy fejedelmi kihallgatáson vagyok. A magyar baka olyan méltósággal fogadott.

A szívem valami hatalmas ujjongó örömevel jelenthetem a magyarságnak, hogy fejedelmi nép vagyunk és abban az előnyös helyzetben vagyunk, hogy ezt az állítást igazolni tudom a baka-családdal. 14 hónapig jegyeztem a sebesültek minden szavát. Találtam a bakák között gondolkozókat, elbeszélőket és költőket. Az a meglepő tény érett ki előttem, hogy minden 20–30 sebesült között van egy költő. S ha mi, a kik a sebesültek között dolgozunk, nem tennék egyebet, mint összeszednénk azokat a verseket, a miket a baka-család írt, sokszor ákom-bákom befűkkel azokba a kis jegyzőkönyvekbe, a miket majd mindegyik hord magával, hát mérhetetlen kincsekkel gazdagítanánk a magyar irodalmat. Ezekben a versekben van itt-ott szerkezeti hiba, talán érezhető néha a szóközösség hiánya, de éppen ezek az itt-ott előforduló szépség-hibák teszik világosabbá azt a hatalmas érzéshullámzást, a mely ellenállhatatlan erővel tör elő az egyszerű földműves ember lelkéből, a másik megkapó vonás ezekben a versekben a magyar nyelvnek minden lépten-nyomon kiszálló dallamos volta.

Igen nagyszámú verset jegyeztem fel a baka-költészet termékeiből, e helyen és ez alkalommal csak néhányat közlök a javából.

A következő vers önmagáért beszél. Ennek egész története van, míg végre összetudtam szedni, de megérte a fáradságot.

Mert itt velünk szemben magyar fiúk állnak.

Irtta Török István 39-es baka, nádudvari lakos.

Breszt-Litovszki állomásnál erős lövészárók
Hó borítja a kerek tájt a meddig ellátok
Süvítő gránátok fölöttem a légtérbe
Viszik most a halált orosz fűdözékbe
Nyugodtan ezéozva a világos éjbe
Bocsátjuk a golyót a muszka testébe
De sok katonája siratja a czárnak
Hogy itt velünk szembe magyar fiúk állnak.

Hideg őszi éjjel köd borult a tájra
Most vigyázni kell a gaz muszka hordára
Szeretné a muszka áttörni a frontot
Hogy a szép Alföldről szedjen rozmarintot

De ha jön az orosz tiszteres ereje
Magyar fiúk fegyvere megyen vele szembe
Jelenti a czárnak a nagy távirádija
Itt frontot áttörni hiába próbálnak
Mert itt velünk szemben magyar fiúk állnak.

Mindenható czárnak kemény parancsára
Túlonyó erővel jönnek támadásra
Kattogó géppuska halál magját szórja
Piros vérük onlott a szép zöld pázsitra
Dörögtek az ágyuk, ropogtak a puskák
Véres vesztésséggel elfogtuk a muszkát
Okául jelentik legelőbb a czárnak
Hogy itt velünk szemben magyar fiúk állnak.

Mindenható czárnak haragos parancsa
Kergeti seregét új vérdózsárra
Mészól a magyarok kemény gépfegyvere
Okádjá a halált orosz ellenségére
Egyre hull a muszka századja ezredje
Sok piros vér cseppen a magyar fegyverre
Hiába itt minden! Jelentik a czárnak
Mert itt velünk szemben magyar fiúk állnak.

Érdekes, hogy a bakák között társzerzők is vannak. Egy ily szövetkezésnek megható története van.

Stokiu Ackó 7-es honvéd Beodrag-i gyerek (Torontál m. Törökbeesi járás) sokáig küzdött a lázzal. Állandóan 40-en felül volt a láz. Össze-vissza volt löve, mikor magához tért, csak azt kérte, hogy küldjék haza, mért az édes anyját szeretné még látni. Erről persze szó sem volt, hát a többi magyar sebesült azt találta ki, hogy el kell hozatni az édes anyját. Igen, de hát nagyon szegények és nincs utiköltség. Nem baj, majd ők megírják haza, hogy adjanak össze annyi pénzt, hogy az Ackó édes anyja eljöhesse. De mivel nagyon tele volt a szívük az Ackó bajával, hát versben készült el az irás, olyanféleképpen, hogy a Cs. Szabó József 39-es k. gy. e-ből meg a Korom Ferencz a 46-ik k. gy. e-ből összefogtak és megírták a mint következők. A vers mint költemény nagy fenn kívánni valót, de mint érdekes és értékes bizonyítványát annak, hogy minő nemes érzések gyul-lasz ják lángra a bakát, közlöm.

Hadi kórházban.

Egy hadi kórházban tiszta fehér ágyon
Egy baldokló honvéd szenved igen nagyon
Shrapnell kezét törte, golyó mellét furta
Ágyútűzben a rohamot talán most is látja.

Rengeteget küzdött életre-halálra
Csak hogy egykor boldog lehessen hazája
E nagy tetteiért ő csak azt kívánja
Még egyszer jó anyját ágyánál láthassa.

A kívánság meglelt, mért Ackó felgyógyult és haza mehetett. Szinte társzerzőktől való a következő vers is, a mely meg azt mutatja meg, hogy a nagy vesztély előérezte hogyan forrasztja össze a legegyszerűbb emberek lelkét is annyira, hogy azok egymás érzéseit megértve, alakba tudják önteni.

Van valami könnyfakasztó abban, hogy a harezter fáradalmat és borzalmat között hogyan ér rá a baka áldozni a magánosan álló katonasíroknál.

Messze földön.

Messze földön hogyha akadsz sírhantokra
Jár közöttük óvatosan esendben lopva
Holtak álmát ne verje fel durván lábod
S el ne tipord hantjukon a vadvirágot
S a sírdombról ha szóródott göröngy szerte
A többihez óvatosan vissza tedd le
Talán annak ki ott alant halva pihen
Sírhanját nem gondolza már senkisé
Talán harezolt a hazáért s piros vére

Idehullott idegen föld zöld fűvére
S míg ágyú szólt nem volt szemét ki befogja
Nem volt ki a búcsú imát elzokogja.
Ő pihen már de valahol messze távol
Egy anya tán most is hírt vár a fiáról
... Idegenbe hogyha akadsz sírhantokra
Jár közöttük óvatosan halkán lopva
S ha egy róza vagy egy szegfű a kezébe
A melyik a legárvább sír arra tedd le.

Azonban lássuk a baka életének egyes mozzanatait. Itt van mindjárt az egygyes, a mely szinte versre «lelkesítette» a bakát, a ki azonban állhatatosan vonakodott elmondani azokat a külső körülményeket, a melyek őt eme vers megírására serkentették.

Egygyes.

Az egygyesben nem jó lenni
Mert sokat kell gondolkozni
Ráemlékszünk itt a multra
A mely rávitt a rossz útra
Isteneim be rosszul tettem
A mit mostan cselekedtem
Kár volt itt nem jelentkezni
Nekem amnyit kóborolni
Mert ha jelentkeztem volna
Semmi bajom nem lett volna
De így hogy mi lesz velem
Azt végig el se képzelem
Tudom jól, hogy megbüntetnek
Csak éppen főbe ne lőjjenek
Büntetésem kiszolgálom
Csak a szabadságom várom.

Gyenge oldala a bakának az élelem. Most, hogy mindenféle megehető dolgot meg kell enni, hát megeszi, de valami kedves közvetlenséggel és azzal az aranyos humorral köt ki a nemzeti edel mellett, a mely feltétlen derűtséget vált ki, úgy a hallgatóságból, mint az olvasóból.

A sárga Répa.

Átkozott egy edel kár el is ültetni
Nem hogy hetenként 6-szor is meglőzni
Már két hete, hogy kórházban üdülünk
Tőle mint a sárgarigók egész nap úgy fűtülünk
Nem jöttünk rá mi is lehet az oka
Csak a mai ebédnél, hogy a sárgarépa
Alig bírtuk az utóját lenyelni
Már muszáj volt rigó módra fűtülni
Ha jön az orvos vattát tesz a fülébe
Hogy veszett fűtülünk ne élvezzé
Szabadságot ígér s úgy kért bennünket
Csak egyszer már hagyjuk abba fűtülünk
De mi most már egész addig fűtülünk
Míg ebédre tőrös csuszát nem eszünk.

A következő vers története nagyon kedves. A szerző haza akart menni, de sehogye tudta a feleségének a kórház pontos címét megadni. A melyik czim alatt ő kérte a kérvényt, az alatt a czim alatt az otthoni kórház nem találta a maga kimutatásában, a minék az volt az egyszerű magyarázata, hogy ez a kórház időközben ki lett telepítve a régi helyéről. Végső elkeseredésének a gyümölese ez a vers.

Süvölt a szél.

I.

Süvölt a szél, alacsonyán jár a nap
Szép tavasz volt a mikor még láttalak
Szép tavaszra forró nyár jött
Keblem égett utánad
S most az ősznek ért gyümölese
A keserű búbanat.

II.

Irtam is én, izentem is azóta
Sokszor indult, sokszor jött meg a posta
De se levél, se izenet
Csak egy hír jött te felőled
Hogy a vagyon a hűséget
Kikergette belőled.

A BAKA-CSALÁD. - Balogh Rudolf, a harezterre kiküldött munkatársunk felvételai.

OROSZ FOGLYOK EGY HADTESTPARANCNSÁGNÁL KIHALLGATÁSRA VÁRNAK.

RUTÉN ASSZONYOK LŐVÉSZÁRKOT ÁSNAK GALICZIÁBAN. — Zádor István rajnai.

A PRIMÁSI KÉPTÁR KÜLFÖLDI MESTEREI.

A jó képtárnak két fő ismérve van: ne legyen egyoldalú s mégis legyen különlegessége. A festészet történetének minden főbb korszakán és iskoláján vezesse végig a látogatót, igyekezzék lehetőleg teljes áttekintést adni s nyújtson e mellett oly művészettörténeti tanulságot, mellyel semmi más képtár nem szolgál, legyen oly mestere, kit ott lehet a legjobban tanulmányozni, egy oly képe, melyért — ha más érdemes nem is volna benne — a művészet minden rajongója fölkeresné. A primási képtárat úgy alapították s Csernoch érsek ma is úgy fejleszté, hogy e kettős követelmény érvényre jut benne. A képtár középkori magyar anyaga az országban ma még egyedül áll; ezeknek megtekintésére nemcsak Pestről fogunk az esztergomi várhegy alá zárandokolni, de a külföldről is csudájára fogunk járni s látni fogják az új tanulságot, hogy a jó európai átlaggal egyenrangú középkori festészetünk volt. Másik egyéni látványossága lesz a magyar közműveltségbe hatékony tényezőként kapesolódó új képtárnak a kései nazarénus festők csoportja, bécsiek, düsseldorfiak s az egyetlen magyar nazarénus, Szoldatis. A külföldön sem lehet őket így együtt találni. A XVIII. századi német és osztrák f. s. ók és az osztrák biedermeier-festők Magyarországon a primási képtárban vannak a legjobban képviselve. Régi olasz anyagát csak a Szépművészeti Múzeum szárnyalja túl. S ha kevésbé bőkezűen, de a többi iskolából is jut mutatóba. Minap a képtár magyar részét ismertették meg olvasóinkkal, ma a külföldi mestereken tartunk szemlét.

Az olaszokkal kezdjük. A régi olasz művészet gerince a művészet történetének. Itália századokon át művészeti tanítója volt Európának. Nagy szellemi mozgalmak indultak el onnan a művészet szárnyain európai hódító útra. Az emberi szellem sohasem emelkedett a Giotto, Lionardo, vagy a Ráfael művészeténél magasabb régiókba s egyetlen nemzet művészete sem hatolt mélyebben a tisztán művészi problémákba, mint Michelangelo, Correggio, vagy Giorgione. A régi olasz mesterek művei az emberi szellem birtokállományának nagy kincsei, s ezért kell a közokulást, az izlés fejlesztését és a lelki műveltség gyarapítását szolgáló gyűjteményeknek az olasz klasszikusokra nagy súlyt helyezni.

A primási képtár itt bemutatott olasz remekei bármely nagy képtárnak díszére válnának. A florenzi Lorenzo di Credi egyiptomi Magdolnája renaissance formáinak szűzi tisztaságával és zománccos színeivel ragad meg. Sebastiano Mainardi Mária koronázása a mesternek legjobb műve azok között, melyek Olaszországból kivándoroltak. Nicolo da Poligno erőteljesen megmintázott Szent Háromsága nyilvános képtárakban ritkán látható mester műve. Vincenzo Poppa gyermekét imádó Madonnája elmélyült lelki életet tükröz; finom félárnyékokban gazdag hanyasszürke tónusa a lombardiai művész festőileg legértékesebb alkotásává avatja. Gianpietrino Madonnája lebilincselő bájával és festői fényhatásával Lionardo da Vinci milánói körét képviseli a legszerencsésebben. Marco Palmezzano Szent Sebestyéne klasszikusan nemes formai szépségével egyedül áll a rajzban és kompozícióban gyakran hanyag forli mester oeuvrejében. A hatása alatt fejlődött Gio. Batt. Rositi esztergomi képe — Olaszországot kivéve — unikum; ott is csak két elrejtett helyen található egy-egy műve, úgy hogy a képtár a feledésből ássa ki ezt a művészt. Sebastiano Ricci-nek Jézus születését ábrázoló vászna nyugtalan, kápráztató festőiségével a kései velenei festészetnek utolsó mondanivalóját foglalja magában. Marc'Antonio Franceschini Caritas-a pedig a szélesvonalú bolognai barok utolsó szakáról számol be.

A régi flamandok közül Memling Szenvedő Krisztusának s a hollandusok közül Eckhout Fülöp diakonus megkeresztelését tárgyzó művének képét közöljük. Előbbi aprólékos megmintaásával és mély kifejezésével, utóbbi rembrandti festőiségével és hatásos csoportosításával tűnik ki.

Néhány ó-német mester, Schüchlin, Herlin, Pleydenwurff mellett nagy jelentőséggel bír-

Bastiano Mainardi: Mária koronázása.

Nicolo da Poligno: A Szent Háromság.

A PRIMÁSI KÉPTÁR KÜLFÖLDI MESTEREI.

nak és érdekes tanulságokat szolgáltatnak a képtárnak XVIII. és XIX. századi német és osztrák festői. A középkor végén és az újkor elején az osztrák festészet eltörpül a német mellett, ennek vazallusa lesz s önálló jegyeket alig fejleszt. A XVII. s még inkább a XVIII. században az osztrák festészet nyer jelentőségben, útjai a némettől elválnak; az egy nyelvet beszélő két ország művészete egymástól nemcsak különböző, de éppenséggel ellentétes jellegű. A XVII. században a nyelvhatások nem mindig fűdik a művészeti hatásokat. A német művészet megmarad tárgyilagossá, realiztikusnak, erejéből a XV. és XVI. századhoz képest sokat veszít ugyan, de új impulzusokért nem délre vándorol, hanem a rokon északnyugatra, Hollandiába. Az osztrák hevílővé, pathetikussá, majd érzelmesen ellágyulóvá lesz, új hatásokat délen keres, az álmódosra hívó olasz ég alatt, hol a forróbb nap forrongóbb kedélyekre sűt, s nem a kimért és számított északon. Az olasz barok ideáljait követi s fejleszt pompózus udvari művészetet. S mikor az olasz barok lehanyatlása után szabadul ennek hatása alól, a maga erejére támaszkodva is megmarad művészetében döntő

tényezőül a kedély mélysége és melegsége. Az átmenetet a heves, pózoló barokból a lehiggadt és szeliden elmélyült Biedermeierbe a bécsi kongresszus festő csoportja képviseli. E csoport vezető tagjától, az id. Lampitól a kongresszus korának egyik legkiválóbb portréját bírja a képtár. A kongresszuson a pápa képviselőjében jelenlévő s a tanácskozáskor irányító hatást gyakorló Gonsalvi b. bornok arcképe ez. A művész a biborost nemes pózba állítja s kitűnően jellemzi. — okos szemén keresztül egy egész kort szólaltat meg. Nemesak egyéni, de magas értelemmel történeti arckép, mely festői szépségében is gazdag. Egy másik gyöngye a képtár újabkori anyagának Waldmüller képe, mely az anyai örömet ábrázolja. Egyszerű, de mély belső kifejezése és — főképp a megvilágításban — festői kezelése egyaránt megkapó. Az osztrák biedermeier-festészet e vezető mesterének két-segítségű egyik legjelesebb és legvonzóbb műve. Érdekes csoportot alkot a képtárnak a múlt század harmadik negyedében működött néhány bécsi festője, köztük Pettenkofen, Raffalt, Carl Leopold Müller. A magyar föld ihlet meg őket. Magyar témákat választanak s nemcsak a külsőt festik, de a lelket is meglátják. Művészetüket áthatja a magyar föld vonzó ereje, a magyar festészet Ankerschmidtjei ők. Pettenkofen ló-genreja megfestésében is magyaros mű. Raffalt Alkonyából a magyar táj hangulata árad. Müller tűzről pattant Szolnoki menyecskeje igazi magyar típus s nemesak etnografikus báb.

Részben bécsiek a nazarénus festők is, kik jelentékeny helyet foglalnak el a primási képtárban. Nem csoda, ha Simor oly szeretettel gyűjtötte a nazarénus festők műveit, hiszen művészetük keletkezésében nagy része van a katolikus gondolatnak. A nazarénus festészet első sorban lelki, világszemléleti művészet. Alkotásaival Esztergomban lesz először alkalma a mi közönségünknek megismerkednie, úgy hogy e tekintetben a primási képtár művészet gyűjteményeinkben hézagot pótol. Ez ismeretség javára fog válni a *l'art pour l'art* divatos, de nem egyedül üdvözítő jelszaván nevelkedett közönségünknek, mert meg fogja tanulni, hogy a stíleknek nemcsak formai és technikai, de szellemi gyökérszála is vannak. A képtár nazarénusi közül Ittenbach és Steinle egy-egy művének reprodukcióját találja itt az olvasó.

A nazarénus művészet tágabb értelemben a romantikus művészet egy faja. A XIX. század művészetében a romantika után a művészetnek tisztán optikai felfogása kerekedett felül. Lemondtak róla, hogy az eset segítségével hangulatokat varázsoljanak elő, érzéseket váltsanak ki, hogy a művészet eszközeivel gondolatot közvetítsenek, vagy etikai felfogást fejtsenek ki. A művészetet leszállították a szellem piedesztáljáról. A tárgyat mellékesnek tartották, az ábrázolás külső, festészeti mikéntjével törődtek csak. Ez a materialisztikus művészeti irány a forradalmak duhajkodásában és a chat-noirok mámorában czinikusá vedlett Franciaországban keletkezett s az impresszionizmus nevet nyerte. Az impresszionizmus a monumentális festészet halálát jelentette. Egy pár magányos remete, Puvis de Chavannes, Moreau, Millet, Maurice Denis járt és jár csak a régi avaron, ezek művészete azonban biztosan túléli sok impresszionista divat-piktör pillanatnyi hangos sikerét. Az impresszionizmus a pillanatnyit, a múltot, az esetlegest adja s — szellemi negációja és materialisztikus lényege mellett — már ezért sem lehetett s nem is lehet az állandó ke-rező, a lelkit kifejező, az isteni örökkévalóság előtt leboruló egyházi festészet stílje. És belátástól eltekintve, fogadhat-e az egyház szolgálatába oly művészetet, melynek irodalmi suite-jébe a Zola köre tartozott s melynek nem egy vezető mestere — egy Toulouse-Lautrec, egy Gauguin — a művészet materializmusát is programmszerűen a salakban kereste?

Ha valaki azt kérdezné, hogy a primási képtár a festészet minden irányának és iskolájának bemutatása mellett miért mondott le az impresszionistákról, a feleletet a fenti fejtegetésekben kapja meg.

Gerevich Tibor.

Gianpietrino: Madonna.

Vinzenzo Foppa: Madonna.

Giov. Batt. Rositi: Madonna (1507).

Ittenbach: Mária, a gyermek Jézussal.

Steinle: Mária, a gyermek Jézussal és a kis keresztelő Jánossal.

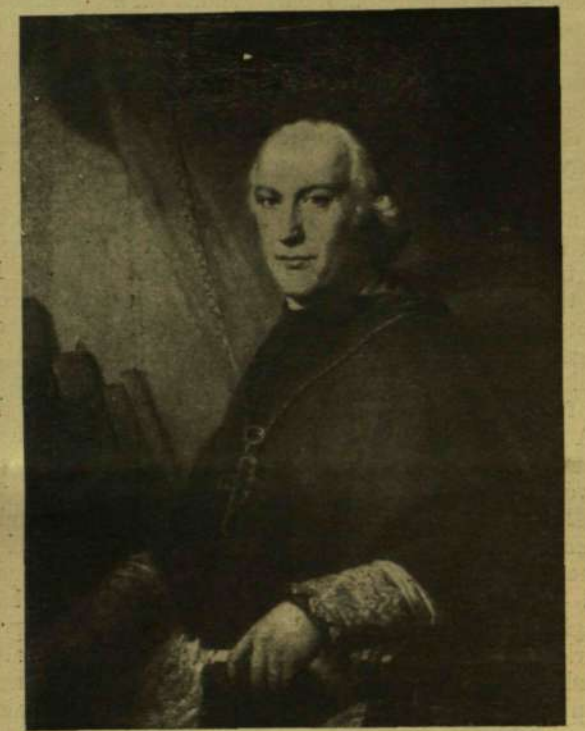
Marco Palmezzano: Szent Sebestyén.

Eckhout: Fülöp diakonus keresztelése.

Raffalt: Alkony.

Id. J. Lampi: Gonsalvi bíboros arcképe.

M. A. Franceschini: Caritas.

Sebastiano Ricci: Jézus születése.

C. L. Müller: Szolnoki menyegye.

Waldmüller: Anyai öröm.

LUDENDORFF.

A háború előtt, éppen úgy mint Hindenburg, Ludendorff is ismeretlen név volt, 1914 tavaszán még csak ezredes volt, vezérőrnaggyá közvetlenül a háború kitörése előtti hetekben nevezték ki. Ma a neve már a világtörténelemé. Hindenburg és Ludendorff: ez a két név elválaszthatatlanul egy, talán még elválaszthatatlanabb, mint a milyen Blücher és Gneisenau-é volt. És hogy így van, arra Hindenburg vigyáz féltő gonddal, jóformán apai szeretettel, nem engedi, hogy Ludendorff szerényen a háttérbe szoruljon. Egyenrangú munkatársának tekinti, ezt minden alkalommal külön is demonstrálja, valahányszor csak a nyilvánosság-hoz szól. Egyetlen Hindenburg-nyilatkozat sem hangzik el a nélkül, hogy abba, mint magától értetődő természetességet, a tábornagy bele ne vegytené Ludendorff hozzászólását.

1914 augusztusában vált Ludendorff neve ismeretessé, a mikor Vilmos császár a legnagyobb német katonai rendjellel, a Pour le Mérite-tel tüntette ki. Akkor tudta meg a világ, hogy Lüttich villámgyors esztében neki is kiváló része volt. Az azóta elhalt Emmich tábornok és Ludendorff voltak az elsők, a kiknek a nevét a német hivatalos jelentés följegyezte. A mikor Vilmos császár Hannoverbe elküldte táviratát Hindenburgnak, a melyben a keleti-német haderők főparancsnokának nevezte ki, Hindenburg Ludendorff-ot kérte ki vezérkari főnökéül. A tannenbergi csata után Ludendorff mellére oda került a Pour le Mérite mellé a tölgyfalevél is; ekkorra a nevét már az elismerés és hódolat koszorúja vette körül. Hogy a tannenbergi csata megvívásában mi része volt Ludendorffnak, hónapokkal a csata után Hindenburg mondta el. «A különvontaton ültünk, térképek fölé hajolva. Egyik terv merült fel a másik után, hosszas megfontolás és tanácskozás után egyiket a másik után dobtuk el. Órák hosszú munkájának végeztével megszületett a haditerv. Készen voltunk. Kezünk a térképen pihent és egymáshoz szóltunk: így fog történni.»

A szűkszavú Ludendorffnak van egy mondanása: «Meg fogjuk csinálni.» Az akaratérő, a szívósság, a tények mérlegeléséből kialakult bizakodás és öntudat esendül ki ezekből a szavakból; különben jobban nem is lehetne jellemezni, mint a hogyan — talán öntudatlanul — ezzel a mondásával ő karakterizálta önmagát. Éles tekintete, előreugró kemény állása, markáns vonásai mind mintha csak ezt az egy gondolatot tükröznék vissza: meg fogjuk csinálni. «Így fog történni» — «meg fogjuk csinálni», ebben a két mondatban benne van az

LUDENDORFF.

a tiszta és csodálatos harmónia, a melyben Hindenburg és Ludendorff együtt dolgoznak. Két esztendő alatt ők ketten még nem csatlóztak a reményeikben. Mindenben egy a fölfogásuk, a véleményük, természetes tehát, hogy Ludendorff mintaszerű munkatársa a nagy német marsallnak.

Mint Hindenburg első munkatársa két esztendő óta segítkezik a tábornagnak a tervek kidolgozásában. Az alapszémét Hindenburg adja meg, a részletekig való kidolgozás feladata Ludendorffra hárult. A feladatát bámulatos munkaerővel és pontos precizitással hajtotta végre, mintaszerűen organizálta a hadműveleteket, mindenre kiterjedő gondossággal. Hindenburg nagy munkájának tehermentesítését mindig kongeniális készséggel teljesítette. A lengyelországi hadjárat, a lodzi csata, a mazuri téli csata, a prasznyzi áttörés, a vilnai csata eseményei után Hindenburggal együtt emelkedett a népek csodálatában és elismerésében. Mindezen fölül egyéni érdeme, hogy 1916 márciusában Kuropatkin seregei véresre zúzták magukat a német vonalak megrohanása alkalmával: a német frontot az ő organizációs munkája építette ki sziklaszilárdá.

Katonai tekintélye napról-napra nőttön-nőtt; nemcsak idehaza, az ellenség táborában is. Néhány háborús hónap után már altábornaggyá lépett elő, alig ötven esztendő korában. A mikor Hindenburgot a német nagyvezérkar élére állította a császár, Ludendorff gyalogsági tábornokká lépett elő és egészen külön állást kreáltak a számára: a nagy

főhadiszállás első főszállásmesterévé lett. Ludendorffig a német főhadiszállásnak csak főszállásmestere volt, ennek a külön állásnak a kreálásával is nyilván jelezni akarta Vilmos császár azt a különleges pozíciót, a melyet Hindenburg mellett Ludendorff betöltött: nem mechanikusan dolgozó alárendeltje, de első tanácsadója a tábornagnak. Természetes, hogy Hindenburg is jelentékenyen nagyobb szerepkört tölt be a vezérkar élén, mint elődei, Moltke és Falkenhayn; hiszen Hindenburg nagy hadvezéri egyéniségét nem lehetett tisztán a vezérkari főnök korlátozott hatáskörébe begyömészölni: Hindenburg, a kinek óriási a tekintélye, nem úgy, mint elődei, továbbra is hadúr, ő a legfőbb hadúr képviselője. Így hát Ludendorff tulajdonképpen a régebbi vezérkari főnökök hatáskörét vette át: a nagyvezérkar belső ügyeinek intézését, ő adja ki a haderő különböző részei számára a kidolgozott parancsokat.

Most ötvenegy esztendő. Olyan gyors katonai karrierre, mint a melyet befutott, alig van példa a német hadsereg történetében. Gneisenau-nak két esztendeig kellett várnia, míg vezérőrnagyból gyalogsági tábornokká lépett elő, Seydlitz néhány hónap alatt lett ezredesből vezérőrnaggyá, de azután évekig tartott, míg lovassági tábornokká lépett elő. Gyors karrierjét katonai kiválóságán kívül természetesen főleg annak köszönheti, hogy olyan kivételesen nagy hadvezér és kivételesen nagy ember mellé került, mint a milyen Hindenburg, a ki nemcsak ismerte és értékelte a tehetségét, de mindig arra törekedett, hogy másokkal is elismertesse.

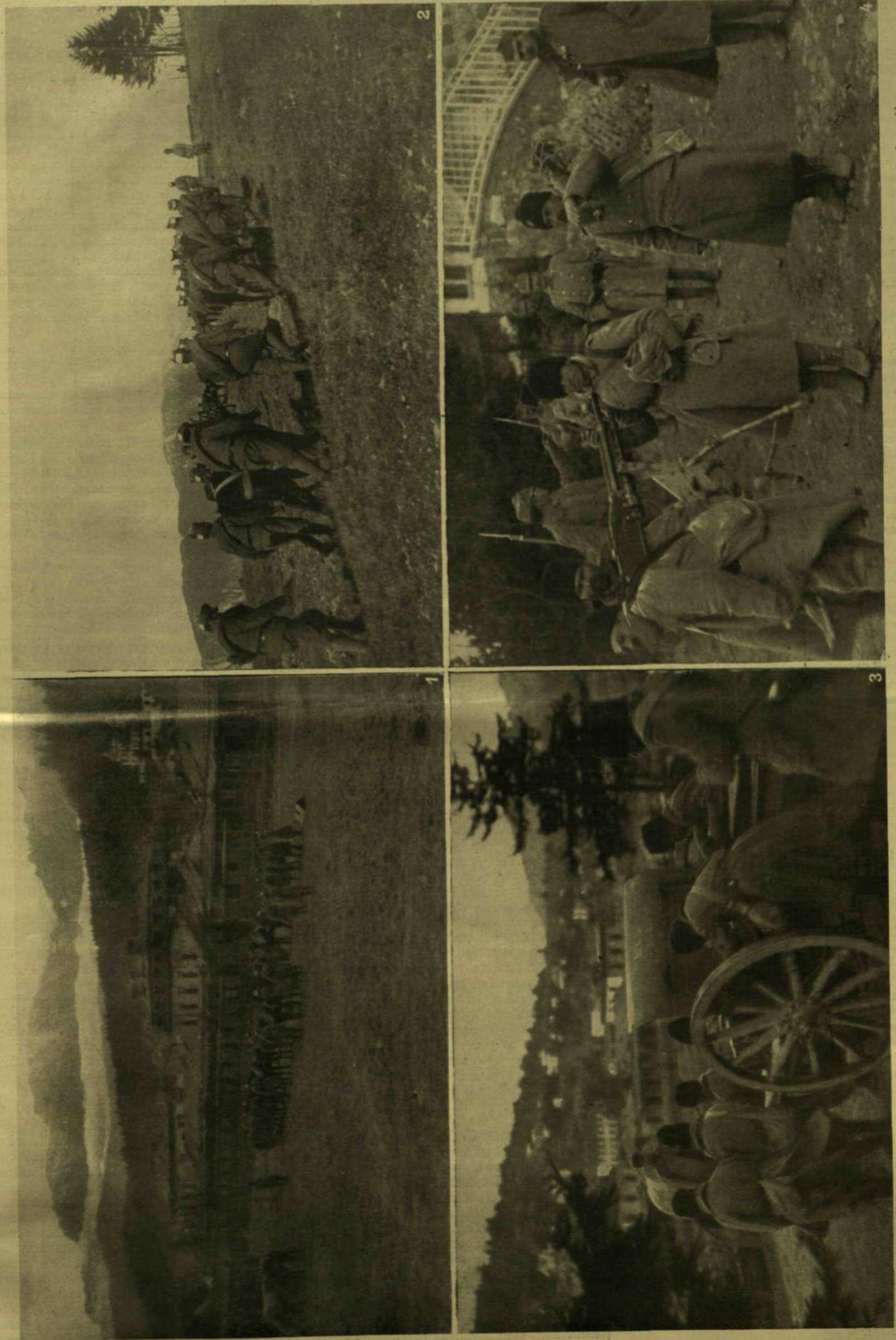
A mazuri téli csata után egy haditudósító hosszabb beszélgetést folytatott Hindenburggal. A beszélgetés során megkérdezte a tábornagtól: mik a tervei a háború utáni időkre; gondolt-e arra, a mi a népfantáziát foglalkoztatja, hogy a nagyvezérkar főnöke legyen, vagy vállalná-e a hadügyminiszterséget. «Nem leszek a vezérkar főnöke, nem leszek hadügyminiszter, — mondta Hindenburg. Semmi sem fog történni: megint nyugalomba vonulok, hazamegyek Hannoverbe. Itt vannak a fiatalok, — és Ludendorffra mutatott — ezek is előre akarnak jutni. Az én koromban nincs szebb, mint a kötelesség teljesítése után szép csöndesen félrevonulni és helyet adni a fiataloknak.»

Szebb elismerésben része sem lehetett volna Ludendorffnak: Hindenburg őt jelölte ki arra, hogy betöltsé azt a helyet, a melyet békeidőre neki ígért a türelmetlen népfantázia. Előbb történt meg, de — így teljes a harmónia — ott áll fölötté Hindenburg, a legmagasabb piedesztálon.

Jákó János.

OLT-VÖLGYI RÉSZLET ROMÁNIÁBAN. — Jály Gyula, a harcstérre kiküldött munkatársunk felvétele.

1. Bónakozás indulásra a tűzvonalra. — 2. Gépfegyverosztog elfoglalja az állásokat. — 3. Szálmányolt ágyukat hordó román foglyok. — 4. Gépfegyverekkel elfogott román katonák. — Jály Gyula, a harcstérre kiküldött munkatársunk felvétele. A ROMÁN HARCSTÉRRŐL.

IFJU ÉVEK.

— Levelek egy töviskoszorúból. —

Dán elbeszélés. — Irta Henrik Pontoppidan.

(Folytatás.)

Rebeka kisasszonnyal is találkoztam. És megint nagyon el kellett rajta csodálkoznom. Ő, a ki az előtte való évben mint a fenkolt gyász képe ült anyja koporsójánál, most magánkívül volt; föl és alá járt a szobában, sőt végül nyakam köré fonta karjait, hogy a mellemen sirja ki magát. Igaz, hogy mindig rendkívül szép és gyöngéd viszony állott fenn a prépost és leánya között. A míg el nem jegyezte magát, Rebeka kisasszony, a ki nem volt tájékozatlan apja gyöngéségei dolgában, vagy talán épen azért, elnéző önfeláldozást tanúsított vele szemben, a melyet nem egyszer szép volt látni is, s a prépostnak is ő volt mindene és most kiderült, hogy nemcsak külsejéből örökölt tőle sokat, hanem nyugtalan és szenvedélyes lényéből is többet, mint a legtöbben, sőt önmaga is sejtették.

Képről képre elvonult előttem a szép családi élet a parókián, mialatt ott a kövön ültem és vártam. Leginkább azonban a saját jövőmre vonatkozó gondolatok foglalkoztattak egész nap.

Tudtam, hogy az ellenségeim, kiknek ellenséges gyanúsításait a prépost erős keze eddig elfojtotta, most egész komolyan meg fogják kísérni, hogy hozzám férközzenek. Kollégám az iskolában és a templomi szolgálatban, Ovesen úr, a ki oly sokáig irigyelte tőlem azt, a mit család hízéssel úgy nevezett, hogy a prépost szerelmes belém, most elégtételt fog kapni. Tudtam, hogy ő és befolyásos barátai a községben nem fognak nyugodni, a míg el nem távolítanak az iskolából és szegényen el nem kergetnek a vidékről.

Mikor így nagy gondnal gondoltam erre, ez nem a szegény vagy amiatt volt, mintha attól féltem volna, hogy miből fogok élni, ám-bár a jó Isten tudja, már akkor előre láttam, milyen szükség és nyomorúság vár reám ebben az esetben. De azt el sem tudtam képzelni, hogy Márthától meg kell válnom. Ez a gyermek életem egy részévé lett. Az üldözés és a mérges rágalom, a melyet hozzá való viszonyom miatt magamra vontam, csak arra volt jó, hogy még erősebben a szívemhez nőtt.

Magam is jól láttam érzésemben a természetellenes vonást, de nem tudtam túltenni magamat azon az érzésen, hogy részem van ebben a gyermekben, hogy ő lesz enémnek egy része, a mely itt marad a földön, ha — a mint reméltem — hamar elhivattnak innen. Gyöngé eröm szerint minden alkalommal igyekeztem olyan szellemi örökséget helyezni keblébe, a mely az életben némi támaszául szolgáljon, — bizony, senki sem tudta jobban, mint én, mily kevéssé sikerült eddig ez az igyekezetem. De az a gond is, a melyet okozott nekem, csak annál erősebben hozzám kapcsolta és én nem tudtam lemondani a reményről. Hiszen Mártha oly fiatal még. Ki se nyílt még a szeme az élet komolysága számára.

A mint így gondolataimba merültem ültem ott, láttam, a mint egy köteg rózsával a hátán jött az erdőből. Jöcskán megöött ezen a nyáron. A szoknyája alig ért már térdén alul, a lába méztelen volt. Lassan ment és minduntalan sajátos szórakozott módon hátranézett. Egyszer egy darabig oldalt is ment és kikukucskált egy fatörzs mögöl, hogy messzire kilásson az országútra. Mikor engem észrevett, hirtelen sietni kezdett. Egészen elfutaladva futott és egy mozdulattal odavetette terbét a falhoz. Csak egy kis félig rothadt rózsé volt. Mártha sohasem vett túlságos terhet magára.

— Meghalt a prépost — mondtam én. Mártha nem felelt semmit. Alig is hallotta és megint visszanezített a vállán keresztül.

— Találkoztál valakivel az erdőn? — kérdeztem erre.

— Igen, egy férfi volt ott.

— Miféle?

— Nem ismertem.

— Beszélte veled?

— Nem.

Éreztem a hangját, hogy nem mond igazat s ezt meg is mondtam neki.

— Miről beszélt veled?

— Az utat kérdezte a tő felé.

— Egyebet nem kérdezett?

— Nem — felelt ő és elkezdett olyan módon nevetni, a melyből észrevettem, hogy a kérdésemet kétértelműen fogta fel. Sajnos, ilyen volt minden ártatlansága daczára. A fantáziáját megfertőztették az illetlen beszédek, a melyeket gyermekkorától fogva hallott ebben a házban. Minden szóban valami tisztességtelen czélzást sajtott.

— Nem kellene nagyon mélyen bemened az erdőbe — mondtam én. — Gondold meg, most már felnőtt leány vagy. Bajod eshetnek.

Egy pillanatig csak állott előttem és összeszorított ajakkal nézett maga elé. Szinte mintha valami csalagató lenne az aggodalomban, a melyet nyilvánítottam. Erre megint egész pajkosan elnevette magát és bement.

Bár bizonyos mértékig örültem, hogy megint láthatom a régi vidámság felesíllását az arczán, a mely oly régóta el volt sötétülve, mégis nyugtalan lettem. A rákövetkező időben megfeszült figyelemmel vigyáztam rá és úgy éreztem, mintha változást vettem volna észre a lényében. Bizonyosan volt valami élménye az erdőben. Büslakodását és álmagságát mintha hirtelen elfűjták volna. Megint evetke-szerűt nyugtalan-ság jött rá. Minden lépésre odakinn a hidon felgyúlt és ha a gondolataiban elmerülve ült, sajátos mosoly játszott az ajka körül.

Megfogadtam, hogy résen leszek.

A saját ügyeim úgy alakultak, a hogy vártam. Alig került a prépost a föld alá, mikor észrevettem, hogy az ellenségeim mindenütt dolgozni kezdenek és pedig sikerrel a bukásomon. A parókián is most már nyílt fülekre találtak rágalmaik. A káplán sohasem volt barátom s most Rebeka kisasszony is hirtelen megváltoztatta irántam való magaviseletét és sértő hüvelyeket tanúsított irántam. Még a temetés napján is megbántott, a koszorúmat a földre tette a szemét közé, míg Ovesen koszorúja a koporsón maradt.

Berthelsen káplánról és Rebeka kisasszonyról azonban el akarok mondani néhány apró vonást, a melyek egymáshoz való viszonyukat sajátos világitásban tüntetik fel.

Néhány nappal a temetés után estefelé a káplán mentem, valamit bele kellett vezetnem a templomi könyvbé. A káplán, a ki most átvett minden hivatali teendőit, nem volt odaház. A konyhában hallottam, hogy ő és Rebeka kisasszony a sirra való friss virágokkal a temetőbe mentek. Miután egy darabig vártam rájuk a dolgozó szobában, kimentem, hogy utánuk nézek.

A temető éppen a parókia kertje mellett volt. Egy kapu vezetett be innen s ettől nem messze voltak a prépost és a prépostné sírjai. A jegyesek ott álltak egymást átölelve. Egészen mozdulatlanul állottak ott, elmerülve az imába vagy a szemlélődésbe. Rebeka kisasszony feje a káplán vállára borult, a kezében hervadt koszorú volt. Már előbb is hallottam a csaknem beteges tisztelgést, melyet apja emléke iránt tanúsított, mikép áhitatoskodott napjában többször is jegyesével együtt a sírnál, milyen gondosan ápolta azt a sírt. Lehet, hogy most, mikor az apja elköltözött, lelkiismereti furdalásai voltak, mert eljegyzése miatt az utolsó időben a viszony köztük nem volt olyan, a milyennek lennie kellett volna.

Eddig még egyikük sem látott meg s mivel nem akartam őket zavarni, megfordultam és lassan visszamentem a kertbe. Leültem a jázmin-lugasban, hogy itt várjam meg visszatérésüket.

Csakhamar lejötték karonfogva a temető útján. Fekete ruhájában és erőteljes roskatag járásával Rebeka kisasszony pompásabb és frissebb volt, mint valaha. Magas, fehér nyaka, a mely az akkori divat szerint a kulcsontyáig födetlen volt és hatalmas szőke haja, a mely szabad firtokban csüngött le a vállára, teljesen ép erőben, dúsan csillogott ki a gyászruha alól.

Eppen fel akartam állni, hogy elébük menjek, mikor megállottak. A nélkül, hogy láttak volna engem, gyöngéd öléssel állottak meg a kapunál. Rebeka kisasszony jegyese nyakára fonta karját, a káplán karja is az ő nyakán pihent. Arra gondoltam, ne köhintsek-e egyet, hogy jelenlétemre figyelmeztessem őket, de már késő volt. A szájuk akkor már hosszú csókban találkozott.

Sokáig álltak így, szorosan átkarolva egymást, mialatt egymás szemébe néztek és csókolóztak. S a csókjaik egyre forróbbak lettek s az ölelkésük oly benső volt, hogy végül elfordultam, hogy ne lássam.

Mikor végre eleresztették egymást, egészen sápadtak voltak. Ezért nem is mutattam magamat, hanem a lugasban maradtam, a míg be nem mentek.

Valahányszor azóta a paplakba mentem, mindig ugyanaz az érzésem volt, hogy a jegyeseknek alkalmatlan vagyok, a kik most ugyanazt a fesztelenséget élvezhették a házban, a melyet azelőtt hosszú sétákon és más kirándulásokon kellett keresniök. Ezért akaratlanul is arra a gondolatra jött az ember, hogy inkább fiatal házaspárt lát az ember, mint jegyepárt. A káplán egészen otthonosan berendezkedett a prépost ólgozó szobájában s az innen az előszobába vezető ajtó mindig nyitva állott. Ha valaki bejött, nyilván láthatta, hogy szabadon járnak ki-be egymáshoz. Eppen azon az estén, a melyet az előbb említettem, mikor odabent ültem a dolgozószobában és a káplán bevezette jelentésemet a templomi könyvbé, Rebeka kisasszony kijött a lakószobából és melléje állott. Egyáltalán nem törődve jelenlétemmel, sőt láthatólag erre nem is gondolva, elkezdte lágyan simogatni a haját, mialatt szerelemtől beteg tekintettel követte tollának mozdulatait.

Mindebben volt valami, a mi egy emléket ébrsített fel bennem. Valamikor én is egyedül maradtam egy halalos ágynál azzal, a kit szerettem. Én is éreztem a szegrem vágyát felesapni a halál borzalmanak benyomása alatt. Ezért nagyon jól-értem ezt az epedő boldogságot, a mely táplálékot keresett a temetőben s az elválás és szívbeli megbánás fájdalomából nyert ösztönzést.

Mindazáltal nem hiszem, hogy szabadságukkal visszaélték volna s átéltek volna azt a határt, a melyet az erkölcs és a törvény vont. Habár bizonyára oly közel értek hozzá, a mennyire csak bírtak.

Nem is voltak egészen egyedül a paplakban. A prépost egy unokahuga, egy félig serdült leány, a ki külsejére úgy hasonlított Rebeka kisasszonyhoz, mintha testvérhuga lett volna, náluk tartózkodott a temetés óta s úgy volt, hogy ott is marad, a míg egy idősebb női rokon, a ki megbetegedett, odajöhött. Ez az intézkedés azonban csupán csak a világ kedvéért való volt, mert hiszen a fiatal leány semmi biztonságot nem nyújthatott a paplak becsületéért. Rebeka kisasszony egészen úgy bánt vele, mint egy gyermekkel, és pedig nyilvánvalóan vakon szerelmes volt unokatestvérébe és ennek jegyesébe, vagyis inkább, úgy hiszem, kettőjük nagy szerelmébe. Elpirult a homlokáig, a mint a káplán egy szót intézett hozzá és világoskék szemé boldogságban izzott, ha Rebeka kisasszony csak megsimogatta az arczát.

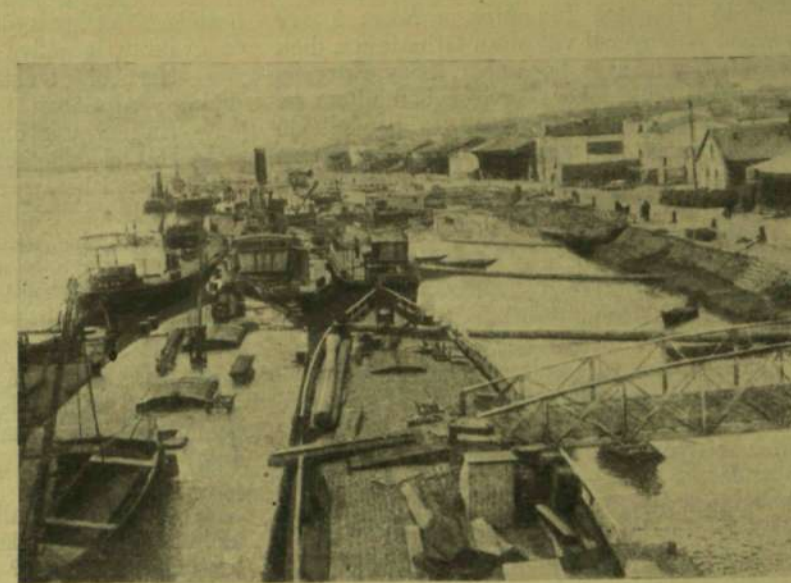
Az öreg néni, a ki fel kellett hogy váltta őt, végre egy nap megjött és hirtelen véget vetett a gyászruhás szerelmi idillnek. Valószínűleg belátta, milyen veszedelem származhat ebből a jegyesekre s lehet, hogy végül ők maguk is megéreztek, hogy a kísértés, hogy egészen odaadják magukat szenvedélyüknek, túlságos erőssé válhatik számukra. Rebeka kisasszony mindenesetre késznek nyilatkozott, hogy elutazik, a míg a gyászév letelik és az esküvőt megtarthatják.

VIII.

Visszatérek Mártháról szóló elbeszélésemhez. Szerettem volna még egy ideig elidőzni első, kora ifjúságánál, mielőtt a bánat sötét hullámai összecsaptak volna feje fölött s megkísérlelném itt a papírra rögzíteni a bájos álméletet, a varázsképeket, melyeknek aranyos visszfényt úgy láttam a szemem végigsiklani, mint a holdfényt az erdei tavon. Sokat lehetne még feljegyezni a gyász idejéről, a mely bekövetkezett, mikor ő felébredt és látni kezdett; a kíról, a mely a szívén ragódott, mikor szelid ölelésről és gyöngéd szavakról való boldog álmaiból Jesper durva markai között ébredt fel és csaknem elkábult bagószagától. Sokat, sokat lehetne beszélni arról a pillanatról, mikor a szegény, boldogtalan leány végre megértette, hogy a mese boldogság-országába vezető kapu ránézve

BRILA KIKÖTŐJE.

GALACZ KIKÖTŐJE.

Jelky Gyula főveléle.

örökre zárva marad, hogy az élet legnagyobb gyönyörét sohase fogja megismerni.

Nem időzhetem azonban sokáig ennél, sietnem kell arról a rettenő eseményről szólni, a melytől a kezem még most is megreme, melynek emlékenél a szívem mind újra összeszánt s a melylyel a sors az erdő e vadgalambja ellen irányította halalos nyílát, a kit oly aggodalommal, de annyi titkos reménnyel is néztem, mikor tollát váltotta.

Egy nap délután, mikor az erdei csárdába kimentem, Márthát egyedül találtam. Egy kis tükrök előtt állott, a mely az ablak oszlopa előtt állott és fésülte veres haját. Csak ingben állott s csak kurta alsószojnya volt rajta; de előttem sohase szégyelte magát, hiszen félig-meddig úgy tekintett, mint apját. Leültem és beszélgettem vele, a míg felöltözött. Az anyja, a kit időnként hallani lehetett, hogy a konyhában tesz-vesz, éppen a tehenet készült megfejti.

Tiszta idő volt s a nap már alkonyodni készült. A nap még a padlóra sütött s Mártha, hogy idegenek meg ne lássák, mindig kissé hátrább húzódott, valahányszor lépések vagy kocsiörgés hallatszott a híd felől. S gyakran zavarták. Ezen a napon ugyanis egy völgyben a dombok közt, az erdőben nagy lövészünnepet tartottak s egyre-másra zörögtek arra a cifra néppel teli szekerek.

A csárda rendes alkonyi vendége erre a napra elmaradtak. Sok fontolgatás után ugyanis abban egyeztek meg, hogy hasznót húznak abból a hazafias ünnepből, a melyhez egy sereg népies mulatság fűződött.

Ferencz, az öreg hegedűs és a fia egy tánchelyre szögöttek. A felszémű Lars és Anders révész közösen átvettek egy hintát, Zachariás takács és Márton vadász pedig egy sörös sátozt, míg a komor Sören kőfőző, kinek képességei nem voltak elegendők a nagy spekulációra, beírta azzal, hogy beszerez egy láda szivart eladás céljából. Végül Ellent is igyekeztek rábeszélni, hogy leányával közösen áruljon mellczukrot és árcpaczkrot, ezt azonban én a leg-határozottabban elleneztem. Mártha tehát véglegényével együtt, a ki el akart jönni érte, az ünnepre akart menni.

De nem Jesper kedvéért csinostotta magát. Sőt valahányszor a nevé említettem, mindig sötét árnyék suhant el az arczán. Más valaki, egy idegen lopta el a szívét s belevarázsolta szemébe a sajátos, nyugtalan csillogást. Valami rejtőzködés jutott bele a lényébe s időnkint szinte dühöngővé lett, ha valami az útjába került. Jesperrel szemben különösen kiállhatatlan volt. Egy este, mikor ölebe akarta venni, nagyot harapott az arczába.

Mint rendszeren, igyekeztem őt kikutatni, hogy titkának nyomára jussak, de ezáltal semmit sem bírtam belőle kifacsarni. Együgyűnek tettem magam és válvonogatással felelt, ha én szavakkal kérdeztem. Azt is megpróbáltam, hogy talán az anyja tud valamit s valóban, tudott is, felesgett valami fiatal emberről, a ki egész délelőtt itt gunnyasztott egy eszke kávé mellett; igazi felvilágosítást, vagy épen összefüggő nyilatkozatot azonban nem tudtam től kapni.

Aggodalommal gondoltam arra, hogy mi történnék, ha Jesper egy nap idegen férfivel lepné meg Márthát. Tudtam, hogy időnkint még mindig ott leskelődik éjjel a csárda tájéján, fűtykóssal felfegyverkezve.

Mártha a ládája fiókjából tiszta ruhát vett elő, harisnyákat, zsebkendőt, nemkülönben egy fekete bársonyszalagot, rajta egy borostyánkő szívvél s mindezt egy szekre tette a tükrök mellett. Csakhamar egészen elmerült az öltözködésbe. A nélkül, hogy maga is tudta volna, egy melodiát ümmögött maga elé, mialatt a haját felkötötte, a harisnyakötőjét kötözte és a cipőjét fűzte.

Jön az ifjú, az erdőn keresztül, Szeme szikrát vet a szerelentül.

Egyszerre eszébe jutott, hogy ott a fiókban van anyja egy pár ezüst fülöngője. Odaugrált, az egyik lábáról lecsüngött a harisnyája, s azonnal felpróbálta a fűggőket, a tükrök előtt hajladozva, forgolódván.

Jön egy kis lány, jön az útra Szemét remegve lehunyja.

Volt valami ebben a d ltörédekben, a mi figyelmessé tett. Hol szedte ezt a nótát? Nem a szokásos népdalok egyike. S mégis ismerősnek tűnt fel a szövege:

Halkan toródik a parthoz a hullám,
A sötét erdő sűrűje a'att,
A bokorba is bekukucskál
S elfordul harar és kacag.

Így végződött a dal, a mely egy szerelmes párról szolt egy erdőben s most már magam is tudtam, hol hallottam. Az idegen diák, a fiatal mesemondó mondta el Gréte lakodalmának éjszakáján. Emlékeztem reá, akkor azt gondoltam, ez nagyon kedves dala lehet, mert sajátos pajkosság ült máskor oly komoly és mozdulatlan arczán, mialatt énekelte.

Csodálatos édes aggodalom remegett át rajtam, hátha ő az, a kinek kedvéért úgy csinostotta magát, mint a menyasszony a vőlegénye kedvéért. A fiatalember oly céltalanul bolyongott a környéken. Mi természetesebb, mint hogy egymásba botlottak?

Végre Mártha felvette ruháját. Kivitte a mosdót és a vizes kannát s kissé kitakarította a szobát, de mindújra a tükrök elé állt, forgolódt előtte és hátulról is megnézegette magát.

Fájdalmas teher feküdt a mellemen. Éreztem, hogy itt közbe kell lépnem. De hogyan? Hészen nagyon is jól megértettem Mártha vágyakozását. Azelőtt is oly gyakran megbeszéltem neki föllázadását a szerelmi kényszer ellen, a melyet úgynevezett barátai és gyámjai kényszerítettek rá. S mégis; valami sötét sejtélem megbzrúszott. Azt suttozta, hogy itt egy életre szól a játék.

Úgy éreztem, kötelességem, hogy óva intsem. Egész nyíltan elbeszéltem hát neki, hogy Jesper leskelődik rá és kértem, óvakodjék bizalmatlanságától, mert különben a legény valami szerencsétlenségnek lesz okozója.

Némán hallgatta szavaimat. S megint mintha valami éjszakai sötétség suhant volna végig az

arczán, a mely nagyon halovány lett. Engem aggodalom ragadott meg. Nem tudom, miért, de megint valami halalos veszedelmet éreztem a levegőben s nyugtalan lettem.

Fölkeltem székenről és egyenesen feléje mentem. Erős szorítással megfogtam a csuklóját és belebámultam a szemébe.

— Kivel találkoztál a multkor az erdőben? — kérdeztem.

Ki akarta tépni a kezét a kezemből.

— Senkinek semmi köze hozzá. Ereszsz el! Én azonban erősen tartottam, bár nehéz szívvel.

— Mártha! — mondtam. — Vigyázz magadra! Ne tartsz minket szerencsétlenségbe! Mi a szándékod?

— Ereszsz el! — kiáltotta ő. — Ereszsz el, mondom, mert különben harapok!

Visszatámolyogtam, egészen elszörnyedve a lányon. Dühöben összekuporodott és dobogott a lábával, mint egy gyermek, ha nem bír kiáltani. A tekintete szikrát hányt. Ebben a pillanatban megértettem, miért adták neki az emberek apja után a «vörös ördöglány» csúfnevet.

Ekkor lépések hallatszottak kívülről és csakhamar Jesper természetes alakja állott az ajtóban, ünneplő ruhában, piros nyakkendővel és széles karimájú kalapban. Ügylátszik, mindjárt észrevett rajtunk valami izgatottságot, mert fenyegetően állva maradt az ajtóban és gyanakvó tekintetét sebesen jár'atta hol rám, hol a lányra.

— Ügylátszik, rosszkor jövek — mondotta csuf mosolygással.

— Micsoda bolond beszéd — feleltem én nyugodtan. — Mártha te reád várt. Láthatod, hogy kicsinosította magát.

Mártha nyilván maga is megjédt Jesper tekintetétől. Gyorsan keresztül ment a szobán a kendőjéért és ezt mondta:

— Mért jösz ilyen későn, Jesper? Most már siesünk!

Eredetileg nem volt szándékom az ünnepre elmenni. Most azonban rájöttem, hogy ott meg tudhatom, vajjon gyanításom a diákok illetőleg helyese-e, mert ebben az esetben bizony ott lesz és talán alkalman nyílik őt is figyelmeztetni. Engedtem azonban Mártháékát előremenni s már félig sötét volt, mikor az ünnep színhelyére értem.

Nagy tömeg ember gyülekezett ott össze. A lövészünnepnek ez a fajtája akkor még újság volt; máskülönben nem csekély mértékben hasonlítottak a régi vásárokhöz, a melyek most megszűntek. A legkülönösebb volt bennük a háborúi invalidusok csapata sipládával. Arra is előkészületeket tettek, hogy az ünnep színhelyét tarka lámpákkal világítsák ki. Máskülönben voltak itt medvétánczólatok és énekesnők bódéi, vén asszonyokkal, a kik dalokat énekeltek, aztán voltak mindenféle más mutatványok és játékok s más a fajta dolgok, a hogy az illet vásáros napokon a városokban látni.

Márthát és Jespert Zachariás takács sörös-sátra előtt láttam egy asztalnál s kiderült, hogy sejtéleim teljesen helyesek. Egy másik asztalnál, nem messze tőlük ült a diák és szerelmes pillantásokkal nézegette Márthát. Itt-ott

már égő lámpások függöttek a fákon s egy ilyenek a fényénél világosan láthattam a diák arcát és a leányét is, ámbar, hogy észre ne vegyének, fölük jókora távolságban ültem le. Mártha tekintete is meredt és gondolkodó volt. Természetesen sohasem nézett egyenesen a diákra s nem is válaszolt a halk bölintásra, a melylyel a diák időről-időre el akarta kapni a tekintetét; de az arczifejezése beszédes volt és megmondta neki, hogy reá gondol és csak reá. Minden rejtett vágyódása, egész titkos álmvilága tükröződött benne. S nem mintegy családka kép, a melyet szerelemre való vágya és bánatossága varázsolt elő, hanem mint eleven valóság, a mely csalogatólag lépett közelébe.

Szívet nyomasztó aggodalomban ültem ott, hogy Jesper észre találja venni a leány lelki elkalandozását s földelje az okát. Szerencsére azonban a szemét már jócskán elködösítette a kávé-puncs. Néhány pajtásait rávette, hogy üljenek le körül a palack mellett. Valamennyien nagyon hangosak voltak és minden pillanatban kocintottak, hosszadalmas baráti fogadkozások közepette.

A mi a diákok ille, csak azt az egyet akaram mondani, hogy leginkább egy gyermekhez hasonlított vagy pedig férfiruhába öltözött leányhoz. Nem is lehetett több, mint tizennyolcz-tizenkilenc éves s e mellett sovány testalkatu volt, a csontjain nem volt más, mint bőr. Orra éles nyergén az akkor újmódú csipetű volt, nem pápaszem. Hosszú, vékony nyakával, keskeny állával és nagy orrával némileg madárhoz hasonlított. Alla alatt az Ádám-csutka olyan volt, mint egy kis horog.

Szép tehát nem volt. De a tekintete, a melylyel a parokarok át Mártárá nézett, annyira tele volt gyöngédséggel, annyira el volt merülve a szemlésebe, a fojtott szenvedélyt, a mely a szemében lobogott és az arcát szűzleányos pirossággal színezte be, mindez legalább rám nézve megható szépséget árasztott alakjára. Aztán hirtelen nyugtalan és aggodalmas kifejezés jutott az arcába, az ajka lázasan mozgott, a csipetűt erőteljes mozdulattal erősítette meg arcán, mintha erőszakkal, bár hiába, igyekeznék magát kiragadni sötét álmodozásából.

Most már világosan el tudtam képzelni, hogy történt az egész. Láttam a diákok magam előtt, a mint az erdőn át ment zöld pléh-dobozával a hátán, azon a napon, mikor először találkoztam Mártárával. Mint szabad, vidám vándor, talán víg dallal ajkán, bolyongott az ösvény hosszán, mikor a nagy, sötét erdő hallgatag magányában egyszerre egy alak előtt állott, a ki félig gyermek, félig fiatal asszony, szegényes, meztelbas és fődetlen fejű, de szép és eszbitó a szegénységében. Hogy beleszókkent a vér az arcába ebben a pillanatban! Mily buzogva dobogott a szíve a bordái alatt!... Ah, ismerem én mindezt a saját életemből! Hisz én is jártam egykor mint vidám ifjú, a ki előtt nyitva állott a nagyvilág, ezen az erdőn, — nem is sejtve, hogy ép ezen az úton fogok a mesével találkozni! Egy nő képeben jött velem szembe a mese és gánesot kellett, hogy vessen nekem, s ezt mondta: eddig és ne tovább.

El voltam merülve saját messzire révedező gondolataimba, s a mint megint fölémszóltam, Mártárá is és a diák is eltűntek. Jesper és társai is fölláltak. Nemi távolságra állottak, válluknál fogva átkarolták egymást s abban a félig tréfás modorban birkóztak, a mely elázott pajtások között oly gyakran bevezetése az annak rendje és módja szerinti verekedésnek.

Márhát még mindig nem láttam s ugyanabban a pillanatban nyilvánvalóvá lett előttem, hogy ő és a diák felhasználták az alkalmat, hogy egyedül maradjanak. Emlékszem rá, reszketni kezdtem az aggodalomtól. Mi történik, ha Jesper földelne őket?

Meg voltam győződve arról is, hogy nem mernek soká távol maradni. Elkézdtem hát őket keresni a közelben, a fák között. Itt egy ösvény vezetett, a melyben úgy lehetett járni, hogy a multság színhelyéről nem látták az embert; a lárna daczára, a mely innen odabangzott, egy idő mulva hangokat hallottam, melyek a sűrűből közeledtek. Az egyik a diáké volt; a beszédét könnyen fel lehetett ismerni, többnyire ő is beszélt. De hallhattam Mártárá is. Egy fatörzs mögé állottam s innen felfogtam

beszélgetésük egyes töredékeit, mialatt ők lassan és gyakran megállva tovább mentek. — Mért oly hallgatag ma? — kérdezte a diák. — Általában, mért oly komoly? — Én nem vagyok komoly — felelt a leány. — Hát elgondolkozó. Miért az? — Azért lehet, mert itt nem sok van, a mért vidám lehet az ember.

— Maga tehát nem tud vidám lenni? Kinek volna szíve, hogy magának ellenére tegyen? Inkább azt gondolom, hogy a környéken minden fiatal legény szerelmesen rajong maga körül. Ezt nagyon jól meg tudom érteni.

— Oh, ezt csak úgy mondja! — De gondolom is. Ah, talán nagyon is ezt gondolom. Tudja, mire kell gyakran gondolnom? — Nem.

— Bizonyosan hallott már tündérekéről beszélni, a kik holdvilágos éjszakában egy lapulevél alatt születtek? Azt mesélték nekem, hogy ha felnőnek és tündérisasszonyokká lesznek és szabad már hosszú hajjal járniok, a dédanyjuk, a lép asszonya egy makk-serleget ajándékoz nekik, tele boszorkánykenőccsel. Ha aztán meghallják egy vándor lépéseit, akkor lesbe állanak és — hopp! — a vándor megzavarodik. Mondja, nem volt magánál az a kenőcsös tégely azon a napon, a mikor először találkoztunk?

Ekkor egészen közel értek hozzám és én hallhattam, hogy Mártárá kissé értelmetlenül nevet.

— Úgy éreztem, mintha láthatatlan kéz simított volna végig a szempillámon — folytatta a diák. — Maga biztosan egy kis boszorkány, Mártárá. Igazán nem lakik odakinn a lidércz lángok között? Erősen meg vagyok győződve, hogy a maga haja volt, a mit este, mint tánczó lángot láttam a lép fölött világítani. Mit szolt volna hozzá, ha egy nap megbüntetném boszorkány-mesterkedéséért és elszóktatnám? Oly veszedelmes fiatal, szép tündérlányoknak egyedül járni az erdőben! Nem félt tőlem? Hátha megcsókoltam volna? Mi lett volna akkor?

Mártárá most már megértően nevetett. — Akkor rúgtam volna! — mondta. — Hátha most tenném meg?

Erre én köhéscselni kezdtem. Nem tehettem másként. Olyan aggodalom fogott el. Hallottam, a mint megállottak s halkán elsiettem.

Ugyanabban a pillanatban valódi kezdetem magamat. Miért zavartam őket boldogságukban? Édes szédülést éreztem, mikor elmentek mellettem, de egyúttal olyan aggodalmat, olyan halálos rémületet is, hogy majd elállt a léleketem. Hiszen tudtam, hogy tulajdonképen miről van szó. S ha más senki sem tudná is meg, akkor is meg volna a felelősségem Isten előtt.

S kiderült, hogy legtöbb ideje volt már figyelmeztetni őket. Mikor az innepély színe helyére visszatértem, láttam, hogy Jesper Mártárá előtt áll és teljes erejéből rángatja a vállát. Észrevette távollétét és tudni akarta, hol volt, ámbar a lány mentegetőzött, hogy el kellett kissé távoznia, részegségében az orra alá tartotta összeszorított öklét és veréssel fenyegette őt. Láttam, hogy Mártárá arca elfehéredik, mint a tojás. Egy idő mulva Jesper vonakodása daczára egy tánc-sátorba vonszolta s aztán nem láttam többet.

(Vége következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A milliomos fia. Ifjúsági irodalmunk különösen érzi Sebők Zsigmond elhunytát. A kis gyerekeknek ő volt legkedvesebb írója; az ő kedves, naiv kedélye, friss és dús leleménye, vidámsága, elbeszélésének egyszerű bája nehezen lesz pótolható, mert még olyan írónk, a kik a serdültebb ifjúságot tudják jó olvasmányval ellátni, szép számmal vannak, a tíz éven aluli kis gyerekek számára alig tud újabb irodalmunk mást, igazán jót adni, mint Sebők műveit. Még szerencsének s mindenestre nagy nyereségünk, hogy elhunyt kitünő írónknak több könyvalakban még kiadatlan műve maradt, a melyek remélhetőleg rövid idő alatt sorban a közönség elé fognak kerülni. Most jelent meg közülük az első, egy kis ifjúsági regény *A milliomos fia* címmel. Sebők Zsigmond, a ki első sorban mint fures és humoros állattörténetek írója állt a gyerekek előtt, ebben a könyvében

a mai fővárosi életbe vezeti őket s ebből mond el egy bájos, naiv történetet. Egy szegény fiú a hőse, a ki bejut egy milliomos házába s belépésével meghozza oda a szerencsét: előbb a gyógyulás útjára vezeti a család egyetlen, beteges elkenyvezett gyermekét, aztán megmenti a család váltságba jutott vagyonát is. A gyermeki egészség és okosság diadala ez a könyv, kedves, deris hangú jeleneteket bizonyára nagy élvezettel fogják olvasni a fiatal olvasók s mint az igazán jó ifjúsági könyveknél lenni szokott, kedvet kapnak fölük elolvasására a szülők is. Így az ifjúság számára irt könyv az egész közönség könyve lesz. — A Franklin-Társulat igen szép kiállításban adta ki Sebők művét *Moldován* Béla kedves rajzaival. Ára díszes kötésben 5 korona 20 fillér.

Oh, szép ifjúságom! A régi magyar diákkélet jóformán teljesen eltűnt már, elvitte a magyar életnek az az egyetemes átalakulása, a mely a mai generáció során teljesedett be. Az idősebbek fiatalkori emlékeiben él már csak. Nem volt olyan szervezett, tradíciós szertartásokban bővelkedő, általános jellegű, mint a német diák-élet, sokkal egyszerűbb volt, szabadabb, szertartásokhoz nem kötött, az egyes kollegiumok és városok helyi viszonyai és szokásai szerint változó, de megvoltak a maga sajátosságai erkölcsi és ideáljai, megvolt a különleges humora, — a fiatal magyar vér igyekvése teremtette, a melylyel minden akadályokon keresztül kiktűzdötte magának tehetsége érvényesülését, az életben való helyének elfoglalását. A ki átélté, könnyes megindulással tud csak beszélni róla s a mai fiatal nemzedék előtt abban az idealizált megvilágításban áll, melyet a fiatalokra való emlékezés bája színez, mikor apák beszélnek róla. Ez a hangulata. *Benedek Elek Oh, szép ifjúságom!* című új könyvének is, a mely a székegy diákok életét eleményti meg úgy, a hogy az az udvarhelyi kollegiumban folyt egy nemezzel kezdődött. Az író nem is titkolja, hogy a saját fiatalágát írja le, meghatottan, szeretettel beszél róla, mikor elmondja, hogy indult neki a nyolcz éves falusi kis székegyfiú a városnak, hogy élte bele magát a diákkéletbe, miféle lelki élmények hatottak rá, a mely felszűrt. A szép, meleg könyv a mai fiataloknak van írva, hadd ismerjék meg apák, nagypapák életét s értéket meg őket *Márton Ferenc* rajzolt szép illusztrációkat a szép kiállítású könyvbe, melyet a Lampel R. (Wodianer F. és fia) cég adott ki. Ára díszes kötésben 5 korona 20 fillér.

Te csak pipájl, Ladányi. Csathó Kálmán ez év elején nagy érdeklődést keltett maga iránt *A varjú a toronyjórán* című regényével, a mely nagy regényírói készséget, friss elbeszélő kedvet és a magyar élet alakjai iránti élelkes érzéket árult el. Új regénye, melynek címe *Te csak pipájl, Ladányi!* ezeket a tulajdonságait még teljesebb kifejlődésükben mutatja. Az utolsó emberöltő magyar életének egyik legérdekesebb jelenségéből, a vidéki embereknek a fővárosba való özőnléséből ragad ki egy epizódot: egy falusi földesúri család sorát, a mely a gyomor kultuszán, a folytonos vendégeskedésen, a régi módi, számítás nélküli, nem-törődöm gazdaságon tönkremegy s a fővárosba kerül, a hol azzal alapít új egzisztenciát, a mivel falun tönkrejutott: a háziaszony pompás főzéssel és vendéglátó ügyességével. A falusi magyar uriaszony penzítő nyit Budapesten és boldogul vele, sőt vagyonosodni is kezd — ugyanazt csinálja itt is, a mit odahaza, csak épen hogy pénzért teszi. Ebbe beleszóvdik egy szerelmi történet is, a család unokahugának a története, a ki egy darabig ingadozik két férfi — egy vidéki úr és egy budapesti iparművész — közt, a mig végül mégis csak az iparművésznek adja a kezét. Mind-est az író humorisztikus oldalról fogja fel. Láthatólag mulat alakjain, könnyedén játszik velük, nem veszi őket és sorsukat túlkomolyan, elsikklik minden mellett, a mi életükben szomorúság és keserűség. Mert bizony a valóságban nem ilyen könnyen, mélyebb lelki küzködés, megálázás és keserűség nélkül szokott végbemenni az a nagy átalakulás, a mely a vidéki magyar földesasszonyból penziósnét csinál Budapesten. Csathó Kálmán észrevehetőleg Mikszáthtól tanulta a téma kezelésének ezt a deris, kedveskedő módját, az emberi dolgoknak és alakoknak azt a lelkiesnyitett kezelését, a komorabb motívumokon való könnyed elsubansít. A hogy azonban a falusi magyar életet szemléli, az a mai fiatalabb nemzedék szemléli módja, a mely már jóval távolabb áll tőle, mint az előző nemzedék, még mindig érzi és kedve telik benne, de jóval kevesebb közérzetet érez vele. Humorának van sajátosság egyéni íze is; Mikszáth humorának továbbfejlesztése, ez; megvan benne a szeretetteljes gyöngédség azok iránt, a kikkel humorizál, de nem bírja elelepnit, hogy életideáljai és formái idegenek tőle. Van egy adománya, a mely biztosítja számára a népszerűséget: jól, szórakoztató módon tud elbeszéli, mindig mulattatni tudja az olvasót, azt a kellemes, tetszetős szellemi légkört teremt meg körülé,

a mely mindenütt deris, világos, szeretetreméltó, a melyben ép ezért szívesen időzik mindenki. Regénye igazán mulattató, kellemes olvasmány. A könyvet a Singer és Wolfner cég adta ki.

A Magyar Könyvtár, Radó Antal kitünő válogatata legújabb sorozatában három füzetet adott ki. Az egyik *Karinthy Frigyes* műve *Legenda* az *eperaszi lelekről és egyéb történetek* címmel. Egy nagyobb és négy rövidebb elbeszélés van benne, fantasztikus történetek, egészen egyéni, sajátosságos ésjárást és izgatott, erős szárnyalású képeket tükröznek, a mely a tudás legszélsőbb határait sűrölja s merész ötletekkel, groteszk formákkal ragadja meg az olvasót. Az érdekes füzetről, a melynek ára 60 fillér, még bővebben fogunk szólni. A válogatás másik füzete *Lagerhöl Zelma* Marianna című elbeszélés, egyike a világhírű svéd írón legszébb novelláinak, *Benedek Marcell* gondos fordításában. Ára 30 fillér. — A harmadik füzet *A világháború naplója* című sorozat XII. füzete, a mely a háborúnak 1916. márczius—április eseményeit foglalja össze rövid, áttekinthető módon, ezenkívül *Luigi Barzini, Jászai Oszkár, Bíró Lajos, Erdély Jenő* érdekes cikkeit is közli. Ára 60 fillér. *A Magyar Könyvtár* a Lampel R. (Wodianer F. és fia) cég adja ki.

A Jó Pajtás, Benedek Elek képes gyermeklelji karácsonyra a szokottal jóval nagyobb terjedelemben s bővebb tartalommal jelent meg. *Feliki Sándor, Léay József, Somlyó Zoltán* írtak bele, *Benedek Elek* elbeszélést, karácsonyi legendát, *A nagy földindulás* című regényének folytatását, *Rákosi Viktor* folytatja *Lagosta túka* című regényét, *Lakatos László és Nászay Elza* érdekes cikket írtak, *Jaschik Álmos* és *Biczó Ilona* szép képeket rajzoltak. *A kis krónika* rovat, tarka mese, sok szép kép, a rejtvények és keresztstíli izometek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. *A Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyed évre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egy szál ára 20 fillér. Mutatvány-számot kívánatra küld a kiadóhivatal, IV. ker. Egyetem-u 4

Kalodent
Fog-Krém 90 Fillér

ALAPITVA 1914.
Gyászesetben Haltenberger Vilmos
ruhák soron kívül kelmetestű, vegytisztító és gőzmosógépben festetnek feketére. **Nagyvárad, Postafoák.**
Postai megbízások gyorsan és pontosan eszközöltenek.

Bizalmasan megsúgom:

A KÜRTI-CIPÓKRÉM a legjobb.

MAGYAR KÖNYVTÁR.

A HÁBORÚ NAPJAI.

A millióal jóval több száma a *Magyar Könyvtár*nak költ el egy év alatt. Irodalmunkban példátlan keletkezés, egyformán dicsősége a magyar olvasókörönségnek és a vállalatnak. A mai idők érthetelen felfokozták a könyv iránti érdeklődést. Mindenki szívesen menekül az irodalom tisztá légkörébe az élet gondjai, aggodalmi elől, az itthon élt olvasással igyekeznek feledtetni aggodalmait, a harczerén katonáinknak a harc színterei között az olvasás a legkedvesebb üdülése. S a ki könyvből nyul, legelőszörban a *Magyar Könyvtár* sárga szép kis füzetét veszi elő, mert eleve tudja — a vállalat megbízható hírneve már rég meg van alapozva — hogy bármelyik füzetje igazán jó, érdekes és bőséges olvasmány. Ki mi iránt érdeklődik, mindent megtalál benne: a régi magyar irodalom legkiválóbb termékeit gondos gyararzatokkal, nemzeti klasszikusokkal, a modern magyar irodalom ógyszólván összes nevezetesebb munkáit, a külföldi irodalmak színe-javát kitünő fordításokban (verset, regényt, novellát, szindarabot, ismeretterjesztő műveket).

Ma már általános ismeretes, hogy a *Magyar Könyvtár* nagy gondal és a legjobb irással szerkesztett válogatja. Szerkesztője, *Radó Antal*, szeretettel vállalta ki az egyes számokat. Magyar irodalmi színvonal mellett népszerűség, modern szemlé és erkölcsi tisztaság a szempontok, a melyek az egyes füzetek kiválogatásánál uralkodók.

Megható az a szeretet, melylyel a táborban levő katonák viselteknek a vállalat iránt. Hozzájártozóiktól, ha könyvet kérnek, legtöbbször a *Magyar Könyvtár* valamely kiadványa az, a tábori könyvkereskedésekben már meghittó vált, kedves füzetek a legkaposabb cikkek. A kiadóhivatal alig győz megfelelni a katonák egyre fokozódó keresleteinek. Terjedését előmozdítja könyven megközelelhető volta: megkapni mindenütt, a hol könyvetek szoktak venni az emberek s az ára képzeltetű legolcsóbb: 30—60 fillér. *A Magyar Könyvtár*-t olvasni a legolcsóbb szórakozás a mai drága világban, a mellett a legjobb és legnemesebb szórakozás is. Nagy kulturális erő ez az olcsóság; ma már az egyszerű, szegény emberben is felbőrdet az olvasás vágya s a *Magyar Könyvtár* lehetővé teszi neki, hogy ezt a vágyát ki is elégít-hesse. Az a millióal több füzet, a mely a *Magyar Könyvtár* révén a magyar közönség kezébe került, mértéke és egyik eszköze kulturánk hatalmas fel- lendülésének.

December 14. Az ellenség a Jalomita alsó folyása körül is visszavonulóban van. Mi újbló tört nyertünk. József főhercege hadseregarczonvona ellen az oroszok tovább támadnak, az Uz-völgytől délre, a Troutus-völgyben és Tölgyestől nyugatra véres vereséget szenvedtek. A nyugati harczerén a Somme-arczonval egyes szakaszain erős tüzharc. Az orosz harczerén nincs újág. A Balkánon Macedóniában a Csernától délkeleto összemolttak a szerbek támadásai.

December 15. A hátráló románok és oroszok szakadatlan üldözése közben elértük Buzent. Innen északra az ellenség még ellenáll. A legutóbbi két napon ejtett foglyok száma ismét négyezerre rög. Onentől nyugatra és északi nyugatra a harc elkeseredetten tovább folyik. Ismét visszaserentünk az oroszoktól egy magaalot. A Csernobol-völgytől északra az ellenség helyi előnyböz jutott. A nyugati harczerén a Maas nyugati partján az ellenség három támadással hiába kísérletezett a Malancourtól délkeleto fölök elragadott árkok visszafoglalásával. A Cote de Poivre-on előnyomulása a németek védőtűzében megüszint, a Har-daumont-erőd déli lejtőin támadása nem tudott kifejődni a németek romboló tüzeiben. Az orosz harczerén nincs újág. A Balkánon Macedóniában az ellenségnek részleges előretörései csupán veszteségeket eredményeztek.

December 16. Az ellenség a dohrnuzsai arczonval is visszavonul, a hol a szövetségesek megkezdtek az üldözést. Buzentől délkeleto csanataink áthaladtak a Calmatiuon. Újabb 2000 foglyot szállítottunk be. Az oroszok csak az Uz-völgytől délre támadtak; négy támadásuk omlott össze. A nyugati harczerén az Ypern—Wytschaete-hátságban nagy erejű tüzharcot harcz. Verdun északkeleti arczonval a francziák visszaserították a németeket legelő állásaikból egy második előkészítet vonalba. A többi harczeréken nincs lényeges esemény.

December 17. Keleti Oláhországban Falkenhayn csapatai több helyen átőlépték a Buzen-szakaszt. 1150 foglyot ejtettünk. Két orosz zászlóalj támadást Válepuntától délre visszaverték. Lipót bajor herceg arczonval németek Bol. Porsktól délre megrohanással mintegy 600 méter szélességben elfoglalták az ellenség állását. A nyugati harczerén az Anzerotól északra visszaverték angol csapatok támadását, a Maas keleti partján kemény harc után Beconvaux falu s a tőle keleto fekvő

Használhatatlan
FOGSOROKAT
film- és esztétformeléseket, higanyt, esztét-papírulladékokat, zálogszedőulákat veszek:
Gross Antal, Budapest, VIII., József-körut 23.

Vadászat
200 drb füstnélküli porral, nyolcz-as soróttal töltött lég-töltény (Csl. 16.) adok tiszteletdíj fejében annak, aki nekem a jövő télre egy jó apróvad vadászterület ajánl, nem nagyon messze a fővárostól és vasutállomással. Szíves ajánlatok a NIMROD kiadóhivatalához, Bpest, IV., Egyetem-utca 4. intézendők.

Ujítsa meg arczbóret a Schröder-Schenke-féle hámlókurával

Dr. Lehmann módszer szerint. Dr. Fuzik az összes széplősegek ideáljának mondja. Kérem hámlókura- esztétváltást követő 10 nap alatt a fődöt az összes testbátról, u. m. száj, miltenszer, palatka, szög, fül, orrvetődés, likoscsa bőr, hervadt, petyhált bőr. A kura után a bőr vakító szépségben. Hatáson és tisztán mutatkozik, úgy mint a gyermeké. Kényelmesen keresztölhető öltözet, szűk, hogy könnyen viselhető és szívesen viselhető; ára 12 korona. — Dikort székélés után, vagy az öngyógyítás helyettesítésére (jótékony köhögésgg). SZÉPSÉGÁPOLÁSI INTÉZET V. U. Schröder-Schenke Wien, 1/48. Wollzeile No. 15.

MATTONI-FELE
GIESSHÜBLER
természetes égvényes SAVANYÚVIZ.

Rendeléseknél sziveskedjék lapunkra hivatkozni.

ÉKSZEREK, EZÜSTNEMEK
órák gyártásban és szerelhetők
SÁRGA JÁNOS és társai. Budapest, Kigró-tér 5.
Képes nagy árjegyzék ingyen és bérmentve. Alapítva Kolozsvárt 1905.

Harry
az urivilág sevrópasztája

Székföldési telep:
Reiter és Tsa
Budapest, István-uf 67/B. sz.

40 sz. doboz ára K - 90
60 sz. " " K 1.50
100 sz. " " K 2.50

erdő a francziák kezén maradt. A többi harcztereken nincz nevezetesebb esemény.

December 18. Az Uz-völgyének két oldalán az oroszok megtámadták állásainkat. A harcz folyik. Lipót bajor herceg arcvonalán Augusztovkánál eredménytelen ellenséges támadások. A többi arcvonalokon nincz lényeges esemény.

December 19. Észak-Olahországbán a helyzet változatlan. A két utóbbi nap körülbelül 1000 foglyot szállítottunk be. József kir. herceg hadseregarcvonalán a Mesticaneci szakaszon egy orosz támadás gyalogsági tűzünkben összeomlott. A nyugati harczterén a Somme mindkét partján élénkebb ágyú- és aknavető-tűz. A Maas keleti partján a francziák megtámadták a Pottes-erdőt, a németek állásai előtt levő Chambrette-major kezükön maradt. A többi harcztereken nincz jelentősebb esemény.

December 20. A Mesticaneci szakaszon levő állásaink ellen az oroszok tegnap megismételték heves támadásait, a melyeket az ellenség legnagyobb veszteségei mellett visszavertünk. A nyugati harczterén a Somme, az Aisne mentén és a Champagneban, valamint a Maas keleti partján csak egyes szakaszokon volt váltakozó erősségű tüzérégi tűz és járőrtevékenység. Az arcvonalon többi részeinek egyikén sem történt lényeges esemény.

HALÁLOZÁSOK.

Hósi halált haltak: WERNER HUÓG, tisztelbeli főszolgabíró, megbízottági tag, tartalékos főhadnagy, a harczterén szerzett súlyos betegségében, 41 éves korában, Bácsalmáson. — Csapendeki CsABY ANTAL, tüzérhadnagy, 19 éves korában, az olasz harczterén. — FELLEGI JÓZSEF, a 26-ik vadászszázalaj hadnagya, 22 éves korában, az orosz harczterén. — SZERINKA LÁSZLÓ, a 39-ik gyalogezred tartalékos hadnagya, fővárosi okleveles mérnök, az olasz harczterén. — KLANSZKY JÓZSEF, hadapród, 21 éves korában, az olasz harczterén.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Nagyenyedi ÉNYVEDY MIKLÓS, nyug. törvényszéki bíró, 79 éves korában, Tápószélen. — Turopolyai RADÓCSAY SÁNDOR, Baranya vármegye nyug. árvászéki ülhöke, 75 éves korában, Pécsen. — Marczinfalvi BENDÁ KÁLMÁN, köz- és váltó ügyvéd, hitelintézeti főügyész, 74 éves korában, Beregszászon. — PATACSICS JÁNOS, székelyfővárosi nyug. elemi iskolai igazgató, 71 éves korában, Buda-

pesten. — Kelenföldi RÖCK ISTVÁN, a III. oszt. vaskorona-rend, a Ferencz József-rend lovagkereszt-jének és a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, 70 éves korában, Budapesten. — Felsőkubinyi és nagyolási KUBINYI ZSIGMOND, ügyvéd, 67 éves korában, Budapesten. — Kőszegi WINKLER JÁNOS, 65 éves korában, Budapesten. — Nyeviczkei UNCHVÁRY ÉDE, huszti postamester, a vitézségi szalagos arany érdemkereszt tulajdonosa, Budapesten. — Dr. GYÁRFÁS THAMÉR, brassói főgimnáziumi tanár, Besztercebányán. — LŐRINTZ JÁNOS, meréspataki evangélikus lelkész, 56 éves korában. — Csitári CSITÁRY BÉLA, tartalékos honvédtüzér főhadnagy, volt országgyűlési képviselő, 54 éves korában, Palánkán. — Nagyrápolti SZENT-GYÖRGY MIKLÓS, 56 éves korában, Budapesten. — Kislapási JUHÁSZ JENŐ, császári és királyi kamarás, a 9-ik közös huszárezred nyug. főhadnagya, 35 éves korában, Nyitrán. — Dr. KÁKONYI ZOLTÁN, hittanár, 28 éves korában, Budapesten. — FITLER BÉLA, ügyvéd, nyug. városi tisztifőgyűző, 79 éves korában, Székesfehérváron. — MALLER ZSIGMOND, nyug. ref. kántortanító, 70 éves korában Banán.

Özv. KÜRSCHÁK ANDRÁS, szül. Teller Jozefa, 84 éves korában. — Özv. GRÜN JAKAB, szül. Ehrlich Francziska, a ki közzéték nyságáról volt ismeretes, 77 éves korában, Budapesten. — Özv. SCHLEIMINGER LÁSZLÓNÉ, szül. Grynaeus Szidónia, 65 éves korában, Budapesten. — ZSIGMOND ZOLTÁN, szül. Runde Francziska, 52 éves korában, Budapesten. — Özv. detaki és tengerfalvi MECZNER KÁROLYNÉ, szül. Damjánovits Helén, Budapesten. — SZURMÓ AMBRUSNÉ, szül. Gonda Mária, 53 éves korában, Nagykőrösön. — SIMON MIKLÓSNÉ, szül. Ringhoffer Irma, 29 éves korában, Budapesten.

Szerkesztői üzenetek

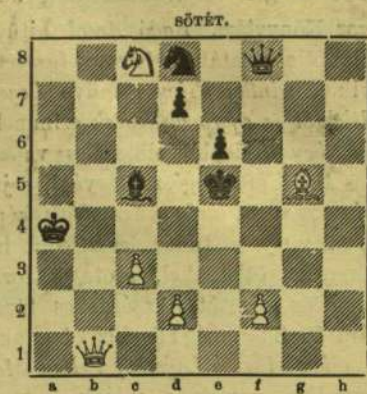
Két más világból. A két ellentétes világ szembeállítás, bár sok rutinnal van megírva, meglehetősen konvencionális, el is esepelte száz újságírók a végén a morál összefoglalása erőltet és fölösleges.

Pár szó a modern festőművészetéről és impresszionizmusról. Egy-két érdekesebb gondolatot kiül csupa olyan dolgokat mond el, a melyek ma már közhelyekké váltak. Ma, azt hiszik, már nem is aktualisak ezek a kérdések, az egy-nemzedéken át folyt vita és még inkább a művészet fejlődése már rég tisztázott.

Karácsonyra kaptunk alkalmi verset egész csomót, — sajnos, egyik sem felel meg céljainknak.

SAKKJÁTÉK.

3036. számú feladvány Leopold R-től.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

3033. számú feladvány megfejtése Baumgarten E-től.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. Hb4-a6 t. sz. 2. Bb7-b7 stb. (A H sakk a 6-ra léphet; még huszárlépésre Bb7-a5 után nincz matt.)

Helyesen fejtették meg: A Budapesti Sakk-kör (Budapest). — Hoffbauer Antal (Liptóvár). — Kintzig Róbert (Fakert). — Székely Jenő (Győr). — Bácsi Péter (Budapest).

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság 46-ik számában megjelent képtalány megfejtése: Mátyás az igazságos.

Felolós szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztőjei troda: Budapest, IV. Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

WAGNER

VARÁZSFUVOLA. Bárki egy óra alatt megtanulhat rajta játszani. A Varázsfuvola 20 azéllhanggal és kellemes basznakszerűen van ellátva. Ára tokkal, iskolával csak 6 és 9 korona.

ISKOLA-HEGEDŰ. Kétféle hang, remekül kidolgozott, domború hangú, tokkal, vonóval és 16 drb felerősítéssel együtt 20 korona. Ugyanez finomabb kivitelben, francia hegedű-alakú tokkal 40 és 50 korona. Egészen finom kivitelben 70 koronától 500 koronáig.

GITÁR. Igen jó kivitelben 30 kor., finomabb gépezettel 40 kor. Egészen finom 50 kor.-tól 100 kor.-ig. Nagy iskola hozzá 3 korona.

MANDOLIN. Igen finom kiállítású, kiténő hangú, 8 hurok csak 30 korona. Jobb kivitelben 40 kor.-tól 100 koronáig. Nagy iskola hozzá 3 korona.

Tábori művész-szajharmonika-készlet. 3 drb kislakú művész-szajharmonika, különféle hangolásban, isko ával csak 6 korona. Ugyanez finomabb kivitelben 7, 8 és 10 korona.

„Hangszer-Király“ Országszerte elismert elsőrendű magyar hangszeres és beszélőgépek áruháza. (Telefon.) Budapest, VIII., József-körút 15. sz. A legszebb ajándék egy hangszer!

Tölcser-nélküli hangverseny-beszélőgép. Eredetiségéért szavatosságot vállalunk. Gyönyörű kiállítású, tiszta és kellemes hangú valódi tölcser-nélküli hangverseny-beszélőgép, 1000 drb tüvel együtt csak 60 K. Finomabb kivitelben 100 koronától 500 koronáig.

OKARINA. Ezen új és kedvelt hangszer a favó-lához hasonló, rendkívül kellemes hangot ad. Kevés gyakorlattal a leg-rovább idő alatt képes bárki rajta játszani. Ára 5-, 6- és 8- K. Egészen fin. kivitel 15 K-től 50 K-ig.

Beszélőgép. Pompás kiállítású, hatalmas hangú, óriási hangverseny-beszélőgép, 1000 darab koncert-tüvel együtt 100 kor.-tól 500 koronáig.

Tárogató. Kezelése egyszerű: rendkívül könnyű fúvása és mélabus tárogató hangú, 13 billentyűvel, külön I. rendű sippelvekkkel csak 80 korona. Finomabb, 13 billentyűvel 100 korona. Nagy tárogató-iskola 3 K.

Fuvó trombita. A hangverseny-trombita igen könnyen fújható, 20 primhangot és 4 kíséző akkordot foglal magában. Erős sárgafém kivitelben, hossza 45 cm., 12 billentyűvel, tokkal, iskolával csak 8 korona.

Fuvola. tiszta hangolással, ében-fából, 15 koronától 200 koronáig.

Tündér-harangok. A „Tündér-harangok“ kiválóan vas-állványon 15 összehangolt fémcsengő-vel van ellátva. Rendkívül kellemes hangú. Bárki is azonnal játszhat rajta. Ára tokkal, verőkök, iskolával csak 20 korona.

Kérjen a saját érdekében 20 Alleros bélyeg ellenében bérmentve fenyképes hangszer-árjegyzéket. Megrendelésnél előleg küldendő! ÓVÁS! Figyeljen WAGNER névre és 15. házszámra, hogy mashoz ne tévedjen.

Amputált Ön?

Keleti-féle mű-lábak, műkezek járó- és támaszgépek a legjobb a világon. Elegáns, könnyű járás! Több évi jóállás, a legolcsóbb gyári árak! FONTOS! Igen időszerű! Villamos gyógy-készülékek beteg-ápoláshoz, közvény, csusz, bénaság stb. ellen.

Nagy raktár minden betegápoláshoz tartozó gummiárukban. Betegtolókocsik amputáltak és rokkantak részére, gazdag választékban. Leg jobb képes árjegyzékét ingyen és bérmentve küldi Budapest, IV. ker., KELETI J. Koronaherczeg-u. 17.

Megjelent a Vigszínház nagysikerű ujdonsága MOLNÁR FERENC FARSANG Színmű három felvonásban. Ára 4 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Advertisement for 'KOSZTYAM-GYÓGYSZER' (Cosmetology medicine) featuring a woman's face and text describing its benefits for skin care.

Advertisement for 'Hölgyek' (Ladies) hair cream, 'Ravissant' brand, highlighting its effectiveness for hair care.

Advertisement for 'Talpaltassa czipőjét' (Refresh your shoes) featuring 'Hopjes duplatalppal' (Hopjes double-soled shoes).

Advertisement for 'Bokor paprika Szeged' (Bokor paprika Szeged) featuring a decorative border and the brand name.

Advertisement for 'Az egész zeneműirodalom' (The whole music literature) offering a collection of musical scores for 3-10 koron.

Advertisement for 'AZ AÉRO' (The Aero) featuring a collection of aviation-related books and articles.

Advertisement for 'A KULTURA ÉS TUDOMÁNY' (Culture and Science) featuring a collection of philosophical and scientific works by Dr. Jerusalem Vilmos.

Diszmagyar ruhák megválasztásához alkalmas mű:

A MAGYAR VISELETEK TÖRTÉNETE

40 színes és 70 fekete nagy negyed-rét táblán, magyarázó szöveggel.

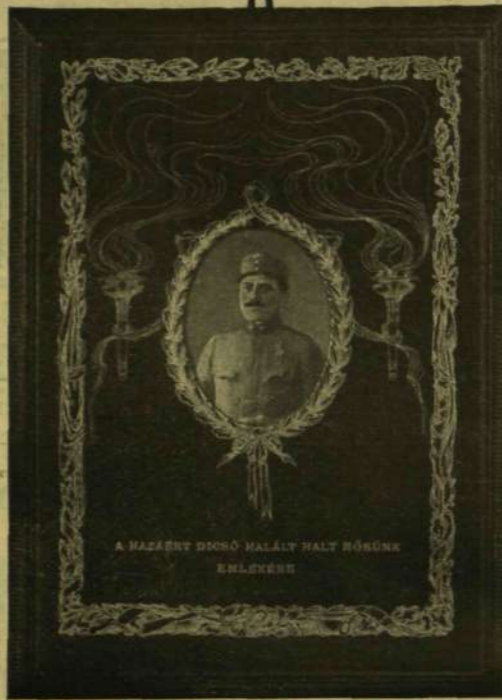
Rajzolta és festette
NEMES MIHÁLY.

A szöveget írta:
NAGY GÉZA.

Ára díszkötésben 80 korona.

A Franklin-Társulat kiadása.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Eredeti nagyság 20 x 28 cm. Törvényesen védve. Tetszés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható.

Őrizzük meg hősi halált halt kedveseink emlékét!

A világháború majd minden családból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hőseinknek emlékét megörökítendő, igen diszes, szép kivitéli fényképtartó keretet, (fekete moiré alapon, ezüst nyomással) melybe bármilyen arckép beilleszthető. 2 korona beküldése ellenében bérmentve küld.

Méhner Vilmos kiadóhivatala, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Gyűjtőknek 6 darab után 1, 10 darab után 2 tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

VASÁRNAPI UJSÁG

53. SZ. 1916. (63. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER 31.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 20 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.

A Világkrónika-val egyedévenként 1 koronával több.

Külföldi előfizetésekhöz a postai meg határozott viteldíj is eszolandó.

Kultura és Tudomány

19-ik kötet:

A F. POLLARD

ANGLIA TÖRTÉNETE

Fordította BÁLINT ERNŐ

Anglia politikai, ipari és demokratikus kifejlődésének vázlatos történelmi alapon.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

2-ik kiadásban **TORMAY CÉCILE** három nyelvre lefordított nagysikerű regénye

Emberek a kövek között

A Franklin-Társulat kiadása

Ára 4 korona

Kapható minden könyvkereskedésben

A Fővárosi Színházak Műsora legújabb füzet:

VILLÁNYI ANDOR első drámája

KIRÁLYNŐM... MEGHALOK ÉRTEDI

Ára 1 kor. 20 fill.

Kapható minden könyvkereskedésben.

A háborús helyzet megértéséhez nélkülözhetetlen kézikönyv a

ZSEBATLASZ

1917. évre.

HUSZONKÉT

igen érdekes földrajzi, külpolitikai, közgazdasági, statisztikai és háborús vonatkozású cikkel, nyolc kisebb, négy nagy színes térképpel és színes grafikonokkal.

Ára 3 korona 60 fillér.

A Magyar Földrajzi Intézet r.-t. kiadása.

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nél, Budapest, VI., Andrássy-út 21. és a

Franklin-Társulat (Méhner Vilmos-féle) könyvkiadóhivatalában, Budapest, IV., Egyetem-u. 4., valamint minden könyvkereskedésben.

NOÉMI FIA

a címe

LACZKÓ GÉZA

most megjelent

regényének,

melyben egy színésznő pályáját s a vidéki magyar élet változatos képeit festi.

Ára 5 korona.

A Franklin-Társulat kiadása.

Kapható:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nél, Budapest, VI., Andrássy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

